

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI
ANASANAT DALI

KIRŞEHİR KÜLTÜREL DEĞERLERİNİN DERİ İŞLEME
SANATIYLA YAŞATILMASI

Oğuz Alim ORKUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2020

©2020- Oğuz Alim ORKUN

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI
ANASANAT DALI

KIRŞEHİR KÜLTÜREL DEĞERLERİNİN DERİ İŞLEME
SANATIYLA YAŞATILMASI

KEEPİNG KIRŞEHİR'S CULTURAL VALUES' ALİVE WITH
LEATHERWORK

Hazırlayan
Oğuz Alim ORKUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Sema ETİKAN

KIRŞEHİR- 2020

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı yüksek lisans öğrencisi, Oğuz Alim ORKUN tarafından hazırlanan ‘‘ Kırşehir kültürel değerlerinin deri sanatıyla yaşatılması’’ adlı tez çalışması 28/12/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Sema ETİKAN

Üye: Doç. Dr. Ayşegül KARAKELLE

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Saliha BOZER BAYRAKTAR

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

...../...../2021

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

28/12/2020

Oğuz Alim ORKUN

ÖZET

KIRŞEHİR KÜLTÜREL DEĞERLERİNİN DERİ İŞLEME SANATIYLA YAŞATILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Oğuz Alim Orkun

Danışman: Prof. Dr. Sema ETİKAN

2020

T.C.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı

Jüri

Prof. Dr. Sema ETİKAN

Doç. Dr. Ayşegül KARAKELLE

Dr. Öğr. Üyesi Saliha BOZER BAYRAKTAR

Birçok medeniyete ev sahipliği yapan Kırşehir, Türklerin Anadolu'ya yerleşmesi ile Selçuklu Devleti döneminde önemli bir kent olmuştur. Yörede Türk kültürünün hakim olması el sanatları alanında da ilin zengin bir merkez olmasını sağlamıştır. Bu el sanatlarından biri de dericiliktir. Ahiliğinin kurucusu olan Ahi Evran'ın, Moğolların baskısı sonucu Kayseri'den göç etmek zorunda kalması ve Kırşehir'e yerleşmesi ile dericilik sanatı da yörede köklü bir gelenek oluşturmuştur. Ancak dericilerin piri sayılan Ahi Evran'ın Kırşehir'e kazandırdığı bu el sanatı, zamanla yaşam koşullarının değişmesi sonucunda diğer el sanatları gibi gerilemeye başlamış ve devrini tamamlamıştır. Bu çalışmada, Kırşehir kültürel değerleri temel alınarak bunları deri ürünlere aktarmak amaçlanmıştır. İlin mimariden el sanatlarına, müzik kültüründen geleneklerine kadar zengin bir kültür birikimi bulunmaktadır. Bu kültürel değerlerden deri ürünlere aktarmak üzere Cacabey Medresesi, Ahilik Kültürü, Abdal Kültürü, Dokumacılık, Evlenme adetleri ve Kırşehir haritası seçilmiş ve öncelikle bu kültürel değerleri en iyi yansıtabilecek tasarımlar ortaya konulmuştur. Daha sonra tasarımlar uygun teknik ve yöntemlerle deri üzerine geçirilerek bazı dekoratif ve kullanım eşyalarına dönüştürülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kırşehir, dericilik, kültürel değer.

ABSTRACT

KEEPİNG KİRŞEHİR'S CULTURAL VALUES' ALİVE WİTH LEATHERWORK

M.Sc.Thesis

Preparer: Oğuz Alim Orkun

Advisor: Prof. Dr. Sema ETİKAN

2020

Kırşehir Ahi University Graduate School Of Social Sciences

Traditional Turkish Handicrafts Art Major

Jury

Prof. Dr. Sema ETİKAN

Assoc. Prof. Dr. Ayşegül KARAKELLE

Asst. Prof. Dr. Üyesi Saliha BOZER BAYRAKTAR

Kırşehir, which has hosted many civilizations, has become an essential city with the settlement of Turks in Anatolia during the Seljuq Period. The dominance of Turkish culture in the region has made the province a rich center in the field of handicrafts. One of these handicrafts is leatherwork. When Ahi Evran, the founder of the Ahi, had to migrate from Kayseri as a result of the oppression of the Mongols and settled in Kırşehir, the art of leatherwork, has also established a rooted tradition in the region. Nevertheless, this handicraft that was brought to Kırşehir by Ahi Evran, who is considered as the master of the leather makers, started to decline and completed its era like other handicrafts as a result of changing living conditions. In this study, it is aimed to take Kırşehir's cultural values as the foundation and transferring them to leather products. The province has a rich cultural accumulation from architecture to handicrafts, from music culture to traditions. Cacabey Madrasa, Ahi Culture, Abdal Culture, weaving, marriage customs, and Kırşehir's map were selected to transfer these cultural values to leather products, and designs that reflecting these cultural values best were put forward in first place. Subsequently, the designs were put on leather with appropriate techniques and methods and turned into some ornaments and daily items.

Keywords: Kırşehir, leatherwork, cultural value

Önsöz

Orta Anadolu'nun küçük kentlerinden olan Kırşehir, Ahiliğin merkezi olarak kabul edilmektedir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Kırşehir ilinde tarihin akışına yön vermiş isimlerde bulunmaktadır. Bunlardan biri debbağ olarak bilinen Ahi Evran'dır. Debbağlığın piri kabul edilen Ahi Evran'ın Kırşehir'de yaşadığının kabul görmesi, buna rağmen şehirde dericilik ile bir ilgili bir faaliyet bulunmamaktadır. Bu tezin amacı öncelik ile Ahi Evran'ın bize miras bıraktığı dericiği canlandırarak Kırşehir ilini deri ile tekrar tanıştırmak bunun yanı sıra şehirde bulunan kültürel değerlere deri sanatı ile farkındalık oluşturmak hedeflenmektedir. Deride farklı teknik ve materyaller denenerek oluşturulmuş çalışmaların Kırşehir kültürel değerlerine katkı sağlaması, yapılan tasarım ve ürünlerin Kırşehir'in tanıtımında kullanılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmada Kırşehir'in kültürel değerleri ve deri üzerinde bir araştırmaya yer verilmiştir. Üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde, Deri ve dericiliğe, ikinci bölümde Kırşehir'in kültürel değerlerine, üçüncü bölümde ise yapılan ürünlere, ürünlerin yapılış aşamalarına yer verilmiştir.

Çalışmayı hazırlarken beni yönlendiren, ilgi ve desteğini eksik etmeyen danışmanım Prof. Dr. Sayın Sema ETİKAN hocama, emeğini eksik etmeyen aileme, çalışma dönemi boyunca yanımda olan arkadaşım Sayın Mazhar Taylan ARSLAN'a ve tezde emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I.....	4
1.DERİCİLİK.....	4
1.2 HAMMADDE VE HAZIRLIK AŞAMALARI.....	6
1.2.1 Tabaklama Öncesi İşlemler.....	6
1.2.2 Tabaklama işlemi.....	7
1.2.3 Tabaklama İşlemi Sonrası.....	7
1.2.4. Deri Çeşitleri.....	8
1.4. KULLANILAN ARAÇ GEREÇLER.....	9
1.5 ÜRETİLEN ÜRÜNLER.....	13
1.6. KIRŞEHİRDE DERİCİLİK.....	15
BÖLÜM II.....	16
2. KIRŞEHİR KÜLTÜREL DEĞERLERİ.....	16
2.1 MİMARİ ESERLER.....	16
2.1.1 Camiler.....	16
2.1.2 Medreseler.....	16
2.1.3 Zaviyeler.....	17
2.1.4 Türbe ve Kümbetler.....	17
2.1.5 Kiliseler.....	18
2.1.6 Kervansaraylar.....	19
2.1.7 Köprüler.....	19

2.1.8 Kaleler.....	19
2.2 AHİLİK KÜLTÜRÜ.....	20
2.3 ABDAL KÜLTÜRÜ.....	21
2.3.1 Neşet Ertaş.....	22
2.3.2 Muharrem Ertaş.....	23
2.4 YEMEK KÜLTÜRÜ.....	23
2.5 EVLENME GELENEK VE GÖRENEKLERİ.....	24
2.6 GELENEKSEL GİYSİLER.....	24
2.6.1 Kadın Giysileri.....	24
2.6.2 Erkek Giysileri.....	25
2.7 GELENEKSEL EL SANATLARI.....	26
BÖLÜM III.....	27
3.KIRŞEHİR KÜLTÜREL DEĞERLERİNİN DERİ ÜZERİNE UYGULAMA ÇALIŞMALARI.....	27
3.1 ESER I / AHİLİK KÜLTÜRÜ.....	27
3.1.1 Tasarım Aşaması.....	28
3.1.2 Uygulama Aşaması.....	29
3.2 ESER II / CACABEY MEDRESESİ.....	34
3.2.1 Tasarım Aşaması.....	34
3.2.2 Uygulama Aşaması	35
3.3 ESER III / ABDAL KÜLTÜRÜ.....	40
3.3.1 Uygulama Aşaması	40
3.4 ESER IV / YÖRESEL DOKUMA MOTİFLERİ (ÇITLIK).....	46
3.4.1 Tasarım Aşaması.....	46
3.4.2 Uygulama Aşaması	47
3.5 ESER V/ YÖRESEL DOKUMA MOTİFLERİ (PENÇE)	57
3.5.1 Tasarım Aşaması.....	57
3.5.2 Uygulama Aşaması	58
3.6 ESER VI / GELİN AYNASI.....	62
3.6.1 Tasarım Aşaması.....	62
3.6.2 Uygulama Aşaması	62

3.7 ESER VII / KIRŞEHİR HARİTASI	69
3.7.1 Tasarım Aşaması.....	69
3.7.2 Uygulama Aşaması	70
SONUÇ VE ÖNERİLER	77
KAYNAKÇA	78
EKLER	82
ÖZGEÇMİŞ	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

sayfa

Şekil 1. Deri kesim bıçağı.....	9
Şekil 2. Deri Kemer ve Şerit Kesme Bıçağı.....	10
Şekil 3. Biz, delme aleti.....	10
Şekil 4. Çarklı zımba.....	11
Şekil 5. Amblem basma aracı, deri sektöründe bilinen adı ile kraft.....	12
Şekil 6. Ahi Ağacı isimli eserin vektörel olarak bilgisayar ortamında çizilmiş hali.....	28
Şekil 7. 2.5 mm kalınlığında yarı mamul olarak alınmış ve natürel renk tasarıma uygun olarak seçilmiş kösele deri.....	29
Şekil 8. Islatılmış deride deri kesim bıçağı ile desenin yüzeye çizilmesi.....	30
Şekil 9. Kesilerek desenin yüzeye aktarıldığı derinin kurumuş hali.....	31
Şekil 10. Boyama işlemleri bitmiş kurumaya bırakılmış deri.....	31
Şekil 11. Lefleleme işlemi yapılarak tamamlanmış eser.....	33
Şekil 12. Gök Medrese isimli çalışmanın vektörel olarak bilgisayar ortamında çizilmiş hali.....	34
Şekil 13. 3mm kalınlığında yarı mamul deri.....	35
Şekil 14. Islatılmış deri üzerinde kesim bıçağının arkası ile aralarını açma işlemi.....	36
Şekil 15. Islatılarak, kesme ve araları açılmış derinin kurumaya bırakılmış hali, rengi açıldığında kuruduğu anlaşılmaktadır.....	37
Şekil 16. Boyama işleminin bir bölümü tamamlanmış eser.....	37
Şekil 17. Eserin lefleleme işlemi yapılmadan önceki hali.....	38
Şekil 18. Eserin lefleleme işlemi yapıldıktan sonraki hali.....	38
Şekil 19. Eserin tamamlanmış hali.....	39
Şekil 20. Deriye şekil vermek için kullanılacak büst.....	40
Şekil 21. Islatma işlemi bittikten sonra bir süre beklemiş masklık deri.....	41
Şekil 22. Yüz hatlarına şekil verilmeye başlanılmış mask.....	42

Şekil 23. Yüzü ve yanları şekillendirilmiş kuruma aşamasındaki eser.....	43
Şekil 24. Eserin boyama aşaması	43
Şekil 25. Eserin boyama aşaması.....	44
Şekil 26. Eserin son hali.....	45
Şekil 27. Tasarımın mukavva üzerine çizilmesi.....	46
Şekil 28. “Affinity Desinger” grafik tasarım yazılımı ile hazırlanan vektörel çıtlık motifi çizimi.....	47
Şekil 29. Aydınır kağıdından, deriye çizimin aktarılması.....	48
Şekil 30. Islatılmış ve kraft işlemleri başlatılmış deri çanta kapağı.....	48
Şekil 31. Bir kraft modeli ve kraft yapılmakta olan ıslatılmış deri.....	49
Şekil 32. Kraft yapılmakta olan ıslatılmış deri, ayrıntılı görüntüsü.....	49
Şekil 33. Kraft işleminin mermer zeminde yapılması ve kuruma aşaması.....	50
Şekil 34. Desenler tamamlandıktan sonra kurumuş, boyamaya hazır deri çanta ön-arka kapak.....	50
Şekil 35. Desenleri fırça yardımı ile boyanmış deri çanta ön-arka kapak.....	51
Şekil 36. Boyanmış desen detaylı görüntüsü.....	51
Şekil 37. Boyama işlemi tamamlanmış leflef atılmaya hazır deri çanta parçalarının tamamı.....	52
Şekil 38. Deri çanta birleştirme noktaları tıraşlama işlemi.....	53
Şekil 39. Birleştirme işlemi yapılmış deri çanta.....	54
Şekil 40. Klipsleri yerleştirilmiş deri çanta.....	54
Şekil 41. Çarklı zımba ile delinmekte olan deri çanta.....	55
Şekil 42. Eserin tamamlanmış hali.....	56
Şekil 43. Saat tasarımı için çizilmiş Kırşehir halı yastık deseni	57
Şekil 44. Duvar saati formatına uygun olarak kesilmiş natürel renk vaketa deri.....	58

Şekil 45. Büzdürülerek şekil verilen deri.....	59
Şekil 46. Yakma işlemi aşamasında, deseni tamamlanmış duvar saati	59
Şekil 47. Rakamların yerleştirilmesi ve yakma işlemi	60
Şekil 48. Eserin tamamlanmış hali	61
Şekil 49. 48 saat su içerisinde beklemiş masklık deri	62
Şekil 50. Kenar pay ve boşluklarını ayarlama işlemi	63
Şekil 51. Büzdürülerek şekil verilen deri	63
Şekil 52. Dört tarafı bitirilmiş, kurumaya bırakma işlemi	64
Şekil 53. Sünger ile boyama. Süngere alınan boya miktarı	64
Şekil 54. Boyama işlemi aşaması	65
Şekil 55. Boyama işlemi aşaması	65
Şekil 56. Zımparalama işlemi, kare zımpara	66
Şekil 57. Zımparalama işlemi sırasında oluşan deri görüntüsü	66
Şekil 58. Lefleleme işlemi	67
Şekil 59. Yapıştırıcı sürülme işlemi	67
Şekil 60. Eserin tamamlanmış hali	68
Şekil 61. Davul derisi için yapılan tasarım	69
Şekil 62. Islak davul derisi. Gerdirmek için kullanılan tahtası ve misina ipi	70
Şekil 63. Gerdirme işlemi sonrası kurumaya bırakılmış davul derisi	71
Şekil 64. Gerdirilerek kurutulmuş davul derisi	71
Şekil 65. Aydınger kağıdına desenin aktarılması	72
Şekil 66. .Aydınger kağıdındaki desenin, deriye aktarılması	73
Şekil 67. Aktarma işlemi tamamlandıktan sonra oluşan karakalem görüntüsü	73

Şekil 68. Eserin boyama aşaması.....	74
Şekil 69. Eserin boyama aşaması	74
Şekil 70. Eserin boyama aşaması, her katta boyanın kuruması beklenmektedir	75
Şekil 71. Eserin tamamlanmış hali.....	76

GİRİŞ

Kırşehir, İç Anadolu bölgesinde yer alan kültürel çeşitlilik açısından oldukça zengin bir yapıya sahip, köklü bir tarihi olan ve ilim, fikir alanında hizmet etmiş önemli şahsiyetlere ev sahipliği yapmış bir şehirdir.

Kırşehir Kızılırmak nehri havzasında kurulmuş olup 5000 yıllık tarihe sahiptir. Akua Saravera adını Hititler döneminde, Katpatukya adını Persler döneminde, Makissos adını Roma döneminde, Justinianapolis adını Bizans ve son olarak Gül Şehri adını Anadolu Selçuklu döneminde almıştır. Anadolu Selçuklu döneminde yükselişe geçmesine rağmen 1243 yılında yapılan Köseadağ savaşı sonucunda Moğolların eline geçmiştir. Türk-İslam şair, düşünür ve mutasavvıflarından Aşık Paşa, Cacabey, Ahi Evran, Süleyman Türkmani, Ahmedî Gülşehri, Hacı Bektaş-ı Veli Kırşehir'de yetişmiştir. II. Murat döneminde Osmanlılar yönetimine giren Kırşehir 19. yüzyıl ortalarında önemini yitirmiş ve sadece durak, dinlenme yeri haline getirilmiştir (Özüçetin,2013: 3-6).

İç Anadolu bölgesinde Kızılırmak ile çevrili olan Kırşehir batıda Kırıkkale ve Ankara, doğuda Nevşehir, güneyde Aksaray ve Nevşehir, kuzeyde Yozgat ile komşu durumundadır. Selçuklulardan beri Kırşehri adı ile bilinse de bazı kaynaklarda Gülşehri adıyla da anılmaktadır (Erünsal ve Ocak, 1995: 57-63).

Kırşehir İç Anadolu Bölgesinin ortasında yer alan tarihi ve kültürel açıdan oldukça zengin bir şehir olmuştur. Doğu ile batı arasın da köprü gibi olması ve köklü bir tarihi geçmişe sahip olması zengin bir kültürün ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Ahi Evrân, Âşık Paşa, Ahmed-î Gülşehrî, Süleyman Türkmanî gibi ilim ve fikir alanında önemli şahsiyetleri bünyesinde barındırmış olması da hem Türk kültürüne hem de kent kültürüne önemli katkılar sağlamıştır. Kırşehir'in coğrafi konumunun ve tarihsel arka planının elverişli olması Türk halk kültürünün ve geleneklerinin hem gelişmesine hem de aktarılmasına yardımcı olmuştur (Güzel, 2016: 3-4).

Kültür, her toplumda farklılıklar gösteren, değer yargıları ile şekillenen, insanı hayvanlardan ayıran, zaman içerisinde oluşan bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Maddî ve manevî olmak üzere iki yönlü kültür vardır.

Konuşulan dil, mimiklerimiz ve karşı tarafın buna yüklediği anlamlar, soframızdaki yemeğimiz, sosyal ilişkilerimize yüklediğimiz anlamlar; dost, akraba, misafir ağırlama, selamlaşma şeklimiz vb. bunların hepsi kültürün insanlara getirdiği davranış şekilleridir. Toplum kişilerin toplamından değil, onların etkileşimi ile meydana getirdiği kendine özgü gerçeği temsil etmektedir (Sağlam, 2017: 65).

Bir millet, ortak dil, din, ahlak ve güzellik duygusu bakımından ortak olan aynı terbiyeyi almış fertlerden oluşur (Gökalp, 1996: 19).

Kültür birikimin bir ürünüdür. Bu kültürel birikimine tarihin katkısı ile gelecek nesillere aktarılır. Tarih geçmişte yaşanan olayları bugüne yansıtma işini görmektedir (Çetin, 2019: 12).

Sanat kültürden beslenerek ortaya çıkmaktadır. Sanat, kendi kültüründen, doğasından, değerlerinden ve köklerinden bağımsız olmamalıdır (Çetin, 2019: 13).

Kültür, bir düzen oluşturma bir düzen yaratma ve onu muhafaza etmektir. Düzeni bozan ve düzen açısından kargaşa görünen her olgu ile mücadele etmektir. Kültür doğal düzen yerine

yapay, oluşturulmuş bir düzeni yerleştirme, ekleme işi olarak tanımlanmaktadır (Bauman, 2012: 161).

Milli zevkler, kültür mirasıdır. Kültürün oluşmasına kimlik kazanmasına temel oluşturmaktadır. Buna göre dernekler, örgütler, kurumlar, okullar kendi benliği ile birlikte kültür kapsamı içine girmektedir. İnsanların arasındaki alışveriş, maddi ve manevi yapıt ve ürünlere kültür adı verilmektedir (Uygur, 1996: 17).

Dünyanın tarihsel sürecine baktığımızda, yirminci yüzyılda başlayan ve yüksek bir hız ile ortaya çıkan değişim ve gelişmeler, günümüzde de devamlılık göstermektedir. Ancak bu değişim ve gelişmeler ile beraber, her geçen gün karşılaşılan sorunların sayısı ve niteliği de hızla artmakta ve değişmektedir. Birçok alanda karşımıza çıkan bu değişim ve gelişmeler, sanat dünyasını da önemli ölçüde etkilemektedir. Toplumların kendine özgü değerlerini ortaya çıkaran ve bir toplumu diğer toplumlardan ayırmada önemli bir rol sahibi olan sanat değerlerinin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalınmıştır.

Günümüz dünyasında, sanatın hayatımızda ne kadar önemli bir rol oynadığı, birçok yazar, düşünür ve bilim insanı tarafında sıkça dile getirilmektedir. Fakat bu konuşmalar karşısında, yapılması gerekenlerin ve bu gidişatı değiştirmek ya da sanatı tekrar yaşanılır hale getirmek için gerekli çalışmaların yapılmadığı bilinmektedir.

Son yıllarda birçok bilim insanı sanat dalları üzerine çalışmalar yapmıştır. Ancak yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmış sanat değerlerinin yeniden ortaya çıkarılmasına yönelik çalışmaların yeterli düzeye ulaşmadığı söylenebilir. Geleneksel el sanatları eğitimi konularında daha öncesinde birçok çalışma gerçekleştirilmiştir.

Dericilik ya da diğer bir deyim ile debbağlık, Arapça kökenli bir sözcük olup, ham maddeyi ihtiyaçlara göre kullanılabilir mamul deri haline getirme işlemidir. Dericilik, ilk çağlarda insanların örtünme ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak ve tabiat şartlarına karşı koyma amacıyla ortaya çıkmıştır. İnsanların deriyi işlemeyi keşfiyle birlikte deri bir sanat ürünü haline almıştır. Deri ürünler, insanoğlunun evrimine paralel olarak gelişme göstermiş ve giyimden çadıra, dekorasyondan sanat eserlerine kadar sayısız alanda yerini almıştır (Kanbay,1993:80-90).

Dericilik, geleneksel Türk el sanatları çerçevesinde geçmişten günümüze aktarılan ve manevi bir miras niteliği taşıyan sanat dalıdır. Bu bağlamda dericilik sanatının yaşatılması, gelecek kuşaklara aktarılması ve manevi bir değer olarak sahip çıkılması büyük önem taşımaktadır. Günümüzde insanların gündeminden düşen ve unutulmaya yüz tutmuş el sanatları, çeşitli yöntemler ve çalışmalarla tekrar gün yüzüne çıkarılmalıdır.

Türk tarihinde en zengin eserlerin ortaya çıkarıldığı Selçuklu Devleti zamanında ‘‘Ahilik Teşkilatı’nın’’ kurulmasıyla birlikte dericilik, hızlı bir yükseliş dönemine girmiştir. Ahilik teşkilatının kurucusu olan Ahi Evran, bu teşkilat ile sosyal, kültürel, iktisadi ve siyasi hayatı önemli ölçüde etkilemiştir. Ahi Evran Anadolu’ya geldikten sonra Kayseri’de bir deri işleme, diğer bir deyimle debbağ atölyesi kurmuştur. Ahi Evran bütün sanatkarların lideri olarak bu sanayi sitesinde hizmet vermekteydi. Bu yüzden tarih boyunca debbağların piri ve otuz iki çeşit sanatkarlar zümresinin lideri olarak kabul edilmiştir. Sonrasında Kırşehir’e göç eden Ahi Evran ömrünün geri kalanını Kırşehir’de geçirmiştir (Bayram, 1991: 82).

Ahi Evran'ın dericilik sanatına olan büyük katkılarından yola çıkılarak, Kırşehir'in dericilik ile Ahi Evran döneminde tanıştığı ve Ahilik kültürünün izlerini sıkça görebileceğimiz Kırşehir ilimizde, dericilik sanatı olduğu bilinmektedir.

Kırşehir halkının dericilik sanatına olan bakış açısını güçlendirmek, ilgi çekecek yapıların ortaya koyulmasıyla mümkün olacaktır. Bu bağlamda, deri sanatı ile yaratıcılık birleştirilerek Kırşehir ilimizdeki insanlara sunulması büyük bir önem taşımaktadır.

Bu amaç doğrultusunda, çalışma ile dericilik sanatının ülkemizdeki tarihi birikimi ve toplum üzerindeki önemli katkıları bütünleştirilerek, yaratıcı ve halkın ilgisini çekebilecek farklı tarzda deri çalışmalarıyla, ilimizdeki insanların dericilik sanatına karşı fikir ve yaklaşımlarının geliştirilmesi düşünülmektedir. Geleneksel Türk el sanatlarından olan dericilik sanatının, Türk tarihindeki yerini, günlük hayatımızda ihtiyaçlarımıza cevap verebilecek nitelikte bir sanat dalı olduğunu ve deri ürünlerinin toplumumuz açısından önemli bir yeri olduğu bilinmektedir.

Bu çalışmada el sanatlarının önemli bir parçası olan dericilik sanatı hakkında bilgi verilerek Ahi Evran'ın bizlere miras olarak bıraktığı fakat insanlar tarafından önemini yitiren dericiliği Kırşehir'in kültürel değerleri ile birleştirilerek tekrar gün yüzüne çıkarmak ve dericiliğin yaşatılması amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında Kırşehir ilinde “Cacabey Medresesi”, “Ahilik Kültürü”, “Abdal Kültürü”, “Dokumacılık”, “Evlenme Adetleri” ve “Kırşehir Haritası” gibi kültürel öğeler derilere işlenmiştir. Uygulama sırasında derinin yapısı, kalınlığı ve yapılacak olan ürün derinin işleme yöntemini belirlemektedir. Hangi kültürel öğenin kullanılacağına karar verildikten sonra, uygulanacak deri, objenin üzerine uygun tasarımı yapılmış ve bu tasarım deri üzerine yine uygun teknikle işlenmiştir. Seçilen temaların bir veya daha fazla üründe, birden farklı deri çeşidi üzerinde ve işleme yöntemleriyle çalışılması yapılmıştır.

BÖLÜM I

1.DERICİLİK

Dericilik, ilk çağlardan itibaren insanların bir takım ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıktığını görüyoruz. Bu amaçla ilk insanlar avladıkları hayvanların derilerini ilkel deri işleme yöntemleriyle işleyerek örtünme ve barınma gibi ihtiyaçlarını gidermişlerdir. Bu ilkel yöntemlerden bazıları şunlardır; ağaç dallarına ve kazıklar arasına gererek kuruttukları, yaktıkları ateş dumanıyla tütsüledikleri, toprağı, tuzu, şapı da ilkel sepilme yöntemleriyle kullandıkları tahmin edilmektedir. Bu işlemlerinde dericilik tarihinin başlangıç noktasını oluşturmaktadır (Akbayar ve Sakaoğlu, 2002:320).

İnsanoğlunun deri işlemeciliğı, günlük yaşamda göçebe hayattan yerleşik bir döneme geçişte dayanıklı ve uzun vadeli ürün olması sebebiyle bunu daha faydalı bir şekilde kullanmak istediğı görülmüş, bu sebeple sepilme yöntemini bulmuşlardır (Önol, 1984: 1-4).

İnsanoğlunun günlük hayatta karşılaştığı doğa olayları, hastalıklar, ölüm gibi sorunlara karşın bitkilerden ilaç arayışları ve etkinin faydalı olması bunu da deri üzerinde deneyip sepilme yöntemine ulaşmışlardır. Bir diğer kanı da meşe palamudunun içinde tanen maddesi içeren bitkilerin su birikintisine düşmesiyle tabaklama yönteminin keşfedildiğı düşünülmektedir (Yıldız, 1993: 231-245).

Deri insanoğlunun bir parçası haline gelmiş, özellikle Anadolu'da ateşin kullanımı ve bir takım cisimlerin yapıldığı bulgularına rastlanılmıştır. Deri organik yapısı nedeniyle parça parça bulgulara ancak rastlanabilmiştir. Yine de Mısır gibi kurak, Sibirya gibi soğuk iklimlerde uzun vadede çürümeden dayandıkları gözlenmiştir.

Bazı bilgiler doğrultusunda, Türklerin Orta Asya'dan çok zengin bir deri teknolojisi ile yayıldıkları tespit edilmiştir. Orta Asya'da Hun Pazırık kurganlarından çıkarılan keçenin yanında aplike hayvan motifleri ile benzer; deriden eğer örtüleri, yaygılar, kap-kacak ve özellikle kırmızı tulumları, madeni aplike kemerler, deri elbiseler ile kenarları kürklü kaftan ve çizmeler, savaş araç-gereçleri, derinin kullanım alanları ve süslemeleri hakkında bilgi vermektedir (Aslanapa, 1974: 182-183).

Deri sanatı geçmişte Çin, Orta Asya, Mezopotamya, Anadolu, Mısır ve Avrupa da icra edildiğı için buralar kültür bölgeleri olarak görülmektedir. Çin'de tarih öncesinden odun kömürü, kireçleşmiş kemik ve deri kalıntıları, Fransa da ise bir kasaba içerisinde mağara tabanında ren geyiğı, dağ keçisi, sırtlan gibi Orta Paleolitik zamanı işaret eden yontulmuş çakmak taşları, kazıyıcılar ve muhtelif uçların bulunması insanlığın ileri bir hayvan kültürüne sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bu bölgelerin deri öncülüğü ise M.Ö. 4000 Fırat Vadisinde bulunan kırmızı boyalı deri buluntuları bu bölgelerin bir önceliğı olduğunu düşündürmektedir (Akbayar ve Sakaoğlu, 2002: 320).

Neolitik dönemin sonlarında deri barınak, ev eşyası ve hatta alışverişte para olarak kullanıldığı pişmiş kil tabletlerden görülmektedir (Yelmen, 1998: 340).

Mısır ve Mezopotamya da deri elit kişiler tarafından giyiliyordu. Bunun sebebi derinin zor bulunan bir malzeme olması ve sepilme işleminin az bilinmesidir (Kanbay, 1993: 200-220).

Deri kalın, dayanıklı ve esnek yapısı sebebiyle iyi işlendikten sonra birçok alanda kullanıma elverişli olmaktadır.

Hayvan derileri piyasaya sürülmeden önce tabakhanelerde işlenir. İşlenmeye hazır deri “Ham” olarak nitelendirilirken işlenmiş deri “Mamul” olarak nitelendirilir. Deri, hayvanları bütün dış ortama karşı koruyan önemli bir organdır.

Ham deri, hayvanların her tarafını örten ve vücudunu dış tesirlere karşı koruyan ırk, cins, yaş, mevsim, gıda ve bakım şartlarına göre karakteristik değişiklikler gösteren bir yapıdır. Deri sanayinde işlenen çeşitli deriler elde edildikleri hayvanın büyüklüğüne, deri alanına, yaş ağırlığına, deri kalınlığına, kıl örtüsüne vb. gibi özelliklerine göre gruplandırılarak değerlendirilirler. Bu açıklamaya dayanarak deri sanayinin hammadde kaynakları ve bunlardan elde edilen deri türleri şöyle gruplandırılmaktadır.

Büyükbaş hayvan derileri: manda, boğa, sığır, deve, öküz, dana, inek, at vb. gibi büyükbaş hayvanların derisinden elde edilen; taban astarı, kayışlık, kromlu kösele, vaketa, kösele, rujan, antilop, güderi, gibi ürünlerin hammaddesini oluşturmaktadır.

Küçükbaş hayvan derileri: koyun, keçi, tiftik, ceylan, kuzu, oğlak vb. gibi küçükbaş hayvan derisinden elde edilen sahtiyan, meşin, astarlık, maroken, vidala, napa, güderi, süet vb. gibi diğer değerli derilerin hammaddesini oluşturmaktadır.

Kürklük hayvan derileri: tilki, sansar, samur, tavşan, sincap, porsuk, karagül, mink vizon, çinçila, vb.

Sürüngen hayvan derileri: yılan, kertenkele, timsah, vb.

Öteki hayvan derileri: ayı, kurt, su aygırı, fok balığı, kedi, köpek, vb.

Deri sektörünün en önemli hammadde kaynağını büyükbaş ve küçükbaş hayvan derileri oluşturmaktadır (Harmancıoğlu ve Dikmelik, 1993: 343).

Derinin yapısı üç bölümden oluşmaktadır. En üst deriye Epidermis denir ve derinin %1 kalınlığını oluşturmaktadır. Ortada ki deriye Corrium denmektedir buda derinin %85 kalınlığını oluşturmaktadır. En alt deri ise Subcutis'dir ve derinin %15 kalınlığını oluşturmaktadır (Yakalı, 1981: 55).

Ölü katı olarak adlandırılan Epidermis derisi dış tesirlere karşı koruma sağlamaktadır (Alpaut, 1957: 457).

Corrium derisi ise deri imalatında kullanılan hayvanın fiziksel özelliklerine ve hayvanın vücut bölgesine göre kalınlığı değişmektedir (Toptaş, 1993: 846).

Öz derinin üst tabakayla teması ve sıkışan liflerle oluşan parlak görünümlü deriye “sırça katı” denmekte ve büyük önem taşımaktadır. Derinin alt tabakası ter, yağ bezeleri damar ve sinirlerden oluşan gevşek bir bağa sahip olsa da mamul olarak kullanılmaktadır (Anonim, 1984: 105).

Deri, %70 su, %30 protein, %1.8 yağ ve %0.002 oranla minarellerden oluşmaktadır. Deri üretiminde başarılı ve olumlu sonuçlar için kimyasal bağ ve dokusu iyi tanınmalıdır (Harmancıoğlu, 1989: 467).

1.2 HAMMADDE VE HAZIRLIK AŞAMALARI

Ham deriyi çeşitli ve fiziksel işlemlerden makina yardımıyla geçerek deri giyim ve ayakkabı gibi insan ihtiyaçları üretilmektedir

Deri ve postlar giysilik deri, kürk, kemer, ayakkabı ve çanta üretiminde birçok aşamadan geçmektedir (Kapucu, 1995: 208-210).

Çeşitli usullerle saklanan ham deriler m² hesabı ile çalışır ve pazarlanır. Ölçümler fabrika makinalarıyla yapılmaktadır ve bilgisayara aktarılmaktadır (Kapucu, 1995: 208-210).

Ham derinin işlenmesi üç ana basamakta ele alınabilir;

Tabaklama Öncesi İşlemler

Tabaklama İşlemi

Tabaklama Sonrası İşlemler (Kopan, 2008: 3)

1.2.1 Tabaklama Öncesi İşlemler

Ham deriler ve postlar %65 oranında su %30-35 oranında protein ve yağ içermektedir. Nem %30'un üstünde olduğunda bakteriyel bozulmalara sebep olmaktadır. Bu sebeple Nemin %30 altına düşürülmesi gerekmektedir (Anonim, 2007: 16)

Sınıflandırma ve Tıraş işlemleri: Postlar ve ham deriler büyüklüklerine, ağırlıklarına ve kalitelerine göre sınıflandırılır. Tıraşlama işlemi de genel olarak sınıflandırma işlemi sırasında yapılır. Ayak, kuyruk, baş gibi bölgelerin uçları ham deriden ve posttan ayrılır. Bu işlem kesimhanelerde gerçekleştirilebileceği gibi tabakhanelerde de gerçekleştirilebilir (Anonim, 2007: 16).

Koruma ve Depolama İşlemleri: Ham deri ve post işlenmeyecekse kokmasını engellemek için 6 ay kadar uzun süreli koruma da tuzlama ve kurutma işlemi yapılmaktadır. Kısa bir süreliğine işlenmeyip korumak için ise kırılmış buz ve soğuk depolarda bekletme ve biyosidler kullanılarak koruma işlemi yapılmaktadır (Anonim, 2007: 16).

Islatma ve Yumuşatma İşlemleri: Koruma işleminde kullanılan tuzun deriden arındırılması, ham derinin ve postun sulandırılması, kan ve toprak artıklarının da arındırılmasında yapılan işlemdir (Anonim, 2007: 16).

Derin şekillenmesinde en önemli yöntemlerden biri salamura işlemidir. Islatılma işlemi ile derideki kir ve kan artıklarından uzaklaştırılması, kuru derideki suyun deriye işlenmesinin sağlanması ayrıca tuz ile salamura edilen derilerin tuzunun arındırılarak diğer işlemler için sorun oluşturmaması sağlanmaktadır (Toptaş, 1993: 310).

Kireçleme ve Kıl Giderme İşlemleri: Bu işlem hem mekaniksel hem kimyasal işlemlerin birleşimi olarak bilinmektedir. Kireç banyosuna bırakılan deri burada etli kısımlara sodyum sülfür ve kireçte bekletilen deri genişleme yaparak kolayca kıllardan arındırılmaktadır (Özdemir, 2004: 85).

Etleme (Kaveleta) İşlemi: Alt deri bağ dokusunun ile birleşmiş et ve yağ dokularının giderilmesi amacı ile kireçleme işleminden hemen sonra uygulanan bir işlemdir (Kopan, 2008: 6)

Kireç Giderme ve Sama İşlemi: Kireçlemeden sonra derideki kirecin pH seviyesi düşürülerek temizlenmesi gerekmektedir. Bunun için amonyak tuzlama ile yıkanır, derinin pH seviyesi 8-8,5 seviyesine düşürülür ve deride kalan proteinin çözülmesi için enzim kullanılır (Anonim, 2007: 18).

Asitleme (Pikle) İşlemi: Tabaklama işlemi öncesi deriye sülfürik ve formik asit kullanılır bu sayede deri uygun pH seviyesine gelir. Mineral (Krom) tabaklama için 2.5-7.5, bitkisel tabaklama için 4-4.5 pH seviyesinde olması gerekmektedir (Anonim, 2007: 18).

1.2.2 Tabaklama işlemi

Deriyi daha stabil hale getirmek için 2 yöntemli tabaklama işlemi vardır. Mineral tabaklama da krom kullanılır ve bitkisel yöntem ile birbirlerine alternatif değildir. Bu yöntemler dışında yarı metal yani aldehit ve polimerlerin kullanıldığı organik tabaklama denilen iki farklı tabaklama yöntemi olsa da pratikte bu tabaklama işlemi nadiren kullanılır. Bitkisel tabaklamanın su geçirmez ve su emici özelliği olması sebebiyle kösele tabanı ve kemer yapımında kullanılır. Krom tabaklama ise daha iyi ısı ve boya tutma özelliğine sahip olduğu için derinin %90'ına krom tabaklama işlemi uygulanmaktadır. Bitkisel tabaklamada deri beyaz rengi alırken krom tabaklama da ise mavi renk alır. (Anonim, 2007: 19).

1.2.3 Tabaklama İşlemi Sonrası

Sıkma-Yarma-Tıraş İşlemleri: Tabaklamadan sonra deriden fazla nem mekanik yöntemlerle sıkılarak alınır. Fazla kalınlığı olan deri yarma işlemiyle uygun kalınlığa getirilir ve yarma işleminden sonra deriye tıraşlama işlemi yapılmaktadır (Anonim, 2007: 19).

Nötralizasyon İşlemi: Bu işlemde deriye uygulanacak kimyasalların verimini arttırmak için derinin asitliği düşürülür bu sebeple deri daha kolay ikinci tabaklama, boyama ve yağlama işlemlerinden geçmektedir (Anonim, 2007: 19).

İkinci Tabaklama İşlemi: Deriyi suya karşı daha dirençli, daha dayanıklı, dolgun ve sıkı hale getirmek için birinci tabaklamada kullanılan bitkisel veya krom maddeleri uygulanmaktadır (Anonim, 2007: 19).

Boyama İşlemi: İkinci tabaklama işleminden sonra anyonik, benzidin, asidik veya metalik boyalar ile renklendirilmektedir (Anonim, 2007: 19).

Yağlama İşlemi: Yağdan arandıktan sonra sertleşen deriyi yumuşatmak için yağlama işlemi yapılmaktadır (Anonim, 2007: 19).

Kurutma İşlemi: Asma, santrifüj ve vakumlama gibi kurutma yöntemleriyle derinin kalitesini optimize etmek için bu yöntemler uygulanmaktadır (Anonim, 2007: 20).

Bitirme (Fisinaj) İşlemi: Kurutma sonrası deri tekrar nemlendirilir. Boyanın deriye daha iyi işlenmesi için gerdirme yapılır gerdirme sonrası tozun giderilmesi için mekanik işlemler uygulanır. Son aşama ise deriyi yaygın olarak kullanılan püskürtme yöntemiyle boyamaktır (Anonim, 2007: 20-21).

Sepileme işleminden sonra tam olarak piyasa için uygun olmamaktadır. Derinin kullanım yerine uygun özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu yüzden sepilenmiş deriye fisinaj işlemi uygulanmaktadır. Deri homojen olarak nem dağılımı için iskefe makinesinde açılır ve yumuşatılır. Burada boyama ve gerekli ise sırçası zımpara yapılmaktadır. Boya ve cila işlemi de yapıldıktan sonra deri hazır hale getirilir ve kalitesine göre sınıflandırılmaktadır (Özdemir, 2004: 86-87).

1.2.4. Deri Çeşitleri

Deri çeşitleri, yapılacak olan ürünün özelliğine göre seçilmektedir. Örneğin kemerde sert, çantada daha yumuşak ayakkabıda modeline göre değişen incelik ve sertlikte kullanılmaktadır (Kapucu, 1985: 200-220).

Deri kalitesine ve kullanılacağı yere göre; ağartma, yağ giderme, boyama, son sepileme, yağlama ve cilalama gibi bir dizi işlemden geçtikten sonra finisaj şamasında nubuk, videla, güderi veya süet adını almaktadır (Kapucu, 1985: 200-220).

Ak deri: Üstüne yazı yazılabilecek şekilde ponza taşıyla, özenle perdahlanmış ceylan, koyun ve keçi derileridir. Özellikle yazı yazmak ve resim yapmak için kullanılmaktadır (Özdemir, 2004: 88).

Antilop: Büyük baş hayvan derilerinden üretilen, işlenmiş hali süetten daha uzun tüylü olan bir tür deridir (Kanbay, 1993: 82-88).

Astarlık: Ham koyun ve keçi derilerinden türlü yöntemlerle sepilenecek elde edilen tabii renkte veya boyanmış ince, yumuşak, elastiki deridir (Kopan, 2008: 9)

Davul derisi: Dana, domuz ve eşek derileri, kılları ve yağları temizlendikten sonra nger taşı ve tebeşir tozu ile ovulur, gerilerek havada kurutulur. Şeffaf ve sert bir hale gelen deriler müzik aletleri ve dekoratif süslemelerde kullanılır (Özdemir, 2004: 88).

Domuz derisi: Çok sağlam kendinden desenli, lüks ve dayanıklı bir deridir. Süet ve elbiselik yapımında kullanıldığı gibi çanta ve bavul yapımında kullanılır (Özdemir, 2004: 88).

Güderi: Geyik, koyun, kuzu veya kuzu süet yarmasının yağla sepilenmesinden elde edilir. Yumuşak esnek ve mat görünümlüdür. Giysi ve eldiven yapımında kullanılır (Kanbay, 1993: 82-88).

Glase: Oğlak ve kuzu derisinden yapılan eldiven ve yumuşak kadın ayakkabıları yapımında kullanılır. Krom tuzları ile sepilenir ve piyasada yüzlük deri olarak bilinen yumuşak tutumlu ince zarif derilerdir (Özdemir, 2004: 89).

Keçi derisi: Astarlık, ayakkabılık deridir (sahtiyan) (Kanbay, 1993: 82-88).

Kösele: Büyük baş hayvan derilerinin sepilenmesinden elde edilen sert, sıkı tutumlu ve tabii renkteki mamul derilere denir (Kanbay, 1993: 82-88).

1.4. KULLANILAN ARAÇ GEREÇLER

Dericilikte kullanılan araçlar fonksiyonlarına göre dört grup altında incelenebilmektedir. Bunlar; kesim ve tıraşlama, oyma ve delme, birleştirme ve diğer araçlardır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 85).

Kesim ve Tıraşlama Araçları:

Deri kesim bıçağı; Deri kesiminde ve kösele üzerindeki derileri belirginleştirmede kullanılır. İki parçadan oluşur. İskelet kısmı ve ortasında bıçağı bulunmaktadır. Bıçak sapının arkası sivridir. Bu kısım köşeleri yuvarlaklaştırma ve nokta koyma işlemlerinde kullanılmaktadır (Akalin vd, 1993: 240).

Genel olarak bıçak iki parçadan oluşmaktadır. Bunlar, sap ve çelikten oluşan bölümdür (Hañçerliođlu, 1992: 83). Deri kesimi ve açma işlemlerinde kullanılmaktadır.

Şekil 1. Deri kesim bıçağı (Orkun, 2020).

Deri kesim makinesi; monte edilmiş bıçaklar ile belirlenen ölçüde deriyi kesen araçlardır.

Deri Kemer ve Şerit Kesme Bıçağı; birbirinin içine geçen iki tahtadan oluşan, ayarlanabilir, 2 parçadan oluşan ahşap alet. Bir parçasında bıçak bulunur ve ayarlanabilir bölüm burasıdır, diğer parça sabit ve elle tutulan kısımdır. Derinin yüzeyinde kolay hareket etmesi için kalınlığına göre ayarlanabilmektedir.

Şekil 2. Deri Kemer ve Şerit Kesme Bıçağı (Orkun, 2020).

Makas; kullanım alanlarına göre değişik tipleri söz konusu olan makas, birbirine ortadan çapraz eklenmiş iki bıçaktan oluşmakta ve genellikle bez, kağıt, deri vb. malzemelerin kesiminde kullanılmaktadır (Ağakay, 1974: 549).

Maket Bıçağı; deri, kağıt vb. malzemeleri kesmeye yarayan maket bıçağı değişik boylara sahiptir. Keskin kısmı körelendiğinde uç kısmı kırılarak yenilenebilen bir araçtır. (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 85).

Falçata; farklı kalınlık ve uzunluklara sahip olması dışında genellikle ince ve uzun bir bıçak türüdür (Akalin vd, 1993: 66). Köselede özellikle büyük parçaların kesim işlemlerinde ve deri tıraşlamada kullanılmaktadır.

Deri tıraş makinesi; deriyi tıraşlamada kullanılan makinalardır (Akalin vd, 1993: 84-90).

Oyma ve Delme Araçları: Biz; deri delme ve yakmada kullanılan, tahta saplı ve ucu iğneli bir araçtır (Korkusuz, 1971: 322).

Şekil 3. Biz, (delme aleti) (Orkun, 2020).

Çarklı zımba; delik açmak için kullanılmaktadır. Farklı büyüklüklerde çaplara sahip bir el zımbasıdır (Akalin vd, 1993: 50). Deride kenar birleştirme işleminde ve deri yüzey süsleme işlemlerinde kullanılmaktadır.

Şekil 4. Çarklı zımba (Orkun, 2020).

Linol bıçağı; deri yüzey süslemelerde kullanılan linol bıçağı, kazıma işlemi ile deseni oluşturmaktadır. Özellikle desenin kontur bölgelerinde ve geniş hatlar oluşturmada kullanılmaktadır. Uygulanacak desenin özelliğine göre değişik uçlara sahip bir bıçaktır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 86).

Çelik kalem; uç kısmında farklı kabartma desenlere sahip metal bir çubuktur (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 87).

Delgi zımba; farklı şekil ve büyüklükte uçlara sahip olan, taş, tahta, deri vb. malzemeler üzerinde çekiçle vurularak delik açmada kullanılan çelik bir alettir (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 87).

Birleştirme Araçları: Açık- kapalı zımba ve fermajup basma el araçları; belirli bir düzende dizilmiş zımbaların ya da fermajupun deriye uygulanması amacıyla sıkıştırma işlemi gerçekleştirerek basan bir tür prestir. Bu araçların ucuna silindirik biçimli, uzun, ağız kısmı delik ve yuvarlak olan çelik uçlar geçirilerek zımba basma işlemi gerçekleştirilir (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 88).

Basabas; klips ve fermuar sıkıştırmada kullanılan bir araçtır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 88).

Fermuar açacağı; klipsin ağız kısmının açılmasında ise “Fermuar açacağı” kullanılmaktadır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 88).

Deri iğneleri; baş, gövde ve uç olmak üzere üç kısımdan oluşur. Çeşitli büyüklükteki metalden yapılan bir ucu sivri diğer ucu delikli araçlardır (Korkusuz 1971: 350).

Deri dikiş makinesi; deri dikiş makinesi bazen yüzey süslemelerinde kullanılan ancak daha çok kenar birleştirme ve astarlamada kullanılan bir araçtır. Sanayiye yönelik deri işlerinde farklı tip ve boyutlarda olan makineleri mevcuttur. Kıvrırma makinesi, çizgileme makinesi, deri biye makinesi, kemer bombe makinesi, deri sıcak ve soğuk baskı makinesi, yarma makinesi, şerit kesim makinesi ve ütü makinesi bu makinelere örnek olarak verilebilir (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 88).

Freze makinesi; köşeleri yuvarlaklaştırmada ve köselenin kenar düzgünlüğünü sağlamada kullanılan bir araçtır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 88).

Amblem basma aracı; deri ürünlerin üzerine çeşitli metal sembollerin basımında kullanılmaktadır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 88).

Şekil 5. Amblem basma aracı, deri sektöründe bilinen adı ile kraft (Orkun,2020).

Diğer Araçlar: Bileği taşı; kesici araçları bilemeye yarayan ince taneli çok sert bir taştır. Değişik şekilleri mevcuttur.

Çekiç; bir ahşap uzun sap ile dövcek maden kısmından oluşan el aracıdır (Ağakay 1974). Deride vurarak yapıştırma işleminde kullanılır.

Çelik cetvel; bunun dışında deri yüzeylerinden desen ve parça çıkartmak için de bu cetvelden yararlanılmaktadır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 90).

Eğe (limaki); üç yüzeyli olup bıçakların ağzını açmada kullanılan bir alettir (Akalin vd, 1993: 64).

Fırça; boyama, parlatma ve derilerin yüzeyine yapıştırıcı sürme işlemlerinde kullanılmaktadır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 91).

Kauçuk; Afrika ve Asya'nın çeşitli ağaçlarından özellikle lastik ağacından elde edilen dayanıklı esnek maddedir (Ağakay, 1974: 890-895).

Kargaburun ; tel kıvrırma ve bükme işlemlerinde kullanılmaktadır. Uçları karga gagası gibi sivri, madenden yapılmış bir alettir (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 90).

Keski; keskin uçlu , çelikten yapılmış, ağaç, taş, metal, deri vb. üzerinde çeşitli delikler açmaya ve kesmeye yarayan, üzerine çekiç vurularak yürütülen araçtır (Ağakay, 1974: 890-895).

Masat; deri bıçaklarının bilenmesinde kullanılmaktadır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 91).

Muşta; sarı veya beyaz metalden üretilmiş, küre şeklinde olan saplı ve kenarları içe doğru kavisli bir araçtır. Yapıştırıcı sürülmüş derilerin kıvrırma ve dövme işlemlerinde kullanılmaktadır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 91).

Pense; telleri kıvrırma, küçük vida ve somunları sıkıştırma, çıkarma işlemlerinde kullanılan bir araçtır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 91).

Pergel; her bir ucunda birbirine eklenmiş iki metal çubuktan oluşmaktadır (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 91).

1.5 ÜRETİLEN ÜRÜNLER

Deri ürünlerin insan yaşamına koyunu evcilleştirilme sürecinden bu güne kadar geldiği bilinmektedir.

Kemiklerden üretilen biz ve iğneler hayvan derilerini dikmek için kullanılmaktadır. Bu dikim işleri genel anlamda deri işleme sanatının var olduğunu göstermektedir (Yelmen, 2005).

Deri organik bir malzeme olduğu için hiçbir koşulda kemik, taş, çakmaktaşı kadar dayanıklı olmamıştır. Bu yüzden deri ile bulgular çok nadir karşımıza çıkmaktadır. Mısır gibi çok sıcak ve kurak, Sibiryaya gibi soğuk bölgelerde ve bir de Orta Asya bozkırlarında deri parçalarının çürümeden kalabilmesi mümkün olabilmektedir (Sakaoğlu vd, 2002: 56-58).

Deri sanatından üretilen ürünlerden günümüze kadar Osmanlı dönemine ait eserlerden oluşmaktadır. Bunlar çanta, işlemeli ayakkabı, kupa, matara, ok ve yay torbaları gibi bir çok askeri malzeme deri işçiliğinin ustaca yapılmış olduğu ürünlerin örneklerini günümüzde görmektedir (Özdemir ve Kayabaşı, 2007: 39-49).

Günümüz de ise süslemeli eşyalar giderek önem kazanmış bu konuda derinin kolay işlenilen ve şekil alan bir malzeme olması etkili olmuştur. Çanta, kemer, takı gibi giyim, eşya ve aksesuarı, duvar süsü, resim çerçeveleri, deri eşya yapımında deri malzeme kullanılmaktadır ve bunlar çeşitli süsleme teknikleri ile zenginleştirilmektedir (Özdemir, 2004: 135-142).

Arlı (1990), el sanatlarını ham maddelerine göre yedi ana grup altında incelemektedir. Bu gruplandırma şu şekilde sıralanmıştır; hammadde olarak lif işleyen el sanatları, hammadde olarak ağaç işleyen el sanatları, hammadde olarak taş işleyen el sanatları, hammadde olarak toprak işleyen el sanatları, hammadde olarak maden işleyen el sanatları, hammadde olarak deri ve hayvansal atıkları işleyen el sanatları, hammadde olarak ince dallar, saplar ve ağaç çeşitleri işleyen el sanatları.

Deriyi, ham madde olarak deri ve hayvansal atıkları işleyen el sanatları olarak ana başlıkta toplamış ve ana başlığın alt metinlerini sıralamıştır.

Deri işleyen el sanatları

Hayvan koşum yapımları takımı

Semeri, eğer, kırbaç, gemi, yular, bağlama takımı

Müzik araçları yapımı

Davul, daf, darbuka , kanun, kabak kemane, gümbüş, tar, tulum

Giyim Eşyası yapımı

Ayakkabı, yemeni, çarık, eldiven, yelek, şapka

Günlük kullanım eşyası yapımı

Sigaralık, kemer, çanta, saat kayışı

Kürk ve post yapımı

Kalpak, şapka, Manto, kaban, ceket, yelek

Ciltçilik

Kitap kapakları ve sırtları, sumenler ve yazı takımları

Mobilya ve aksesuar yapımı

Gölge oyunu tipleri yapımı (Arlı, 1990: 30).

1.6. KIRŞEHİRDE DERİCİLİK

Kırşehir yüzyıllar boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu uygarlıkların yaşam biçiminden, inancından, gelenek göreneklerinden ve el sanatlarından beslenerek Anadolu'nun önemli bir miras şehri olmuştur.

Geçmişten günümüze gelen el sanatlarından dokumacılık, dericilik, bakırcılık, kalaycılık ve taş işlemeciliği Kırşehir'in kültürünü yansıtan sanat dalları haline gelmiştir. Bu sanat dalları arasında dericilik Ahi Evran aracılığı ile şehir ile bütünleşmiştir.

Ahi Evran, Anadolu'da Ahilik Esnaf Teşkilatının kurucusu olan büyük âlimdir. Batı Azerbaycan tarafından bulunan Hoy kasabasının da doğmuştur. İnsanlara kardeşlik ve beraberliği aşılacak için Anadolu'ya gelmiştir. Kayseri'ye yerleşmiştir. Burada "*Sanatların en kutsalıdır. Çünkü sabır ve tahammül gerektirir*" dediği debbağlık (dericilik) işini yaparak geçimini sağlamıştır. Bunun yanında halka doğru yolu göstermiştir. Kırşehir'e gelerek hayatının sonuna kadar burada kalmıştır (Köksal, 2011: 5-19).

Ahi Evran, dericiliğin piri, Ahiliğin sultanı ve 32 esnaf kolunun lideri olarak bilinmektedir (Şimşek, 2002: 28).

Sanat atölyeleri ince işçilik ve süslemelerle Osmanlı döneminin deri sanatında en zengin çağı yaşanmıştır. Bu sanat atölyelerinde birçok eserler üretilmiştir ve bu eserlerden günümüze kadar ulaşanlar şunlardır; Kitap kaplamaları, hurçlar, çeşitli sandıklar, kesici alet kaplamaları, karagöz figürleri, kemerler, çantalar ve kültür sanat açısından önemli ciltler bulunmaktadır (Özdemir, 2007: 1-3).

Geçmişte deriler yurt dışına ihraç edilirken, günümüzde deri, iç pazara yetmemektedir, Şehirde artık tabakhane bulunmamaktadır. Ahi Evran bir tabakçıydı. Kırşehir'de tabakçılar var olduğu bilinmektedir. Söylenene göre Ahi Evran'ın bizzat kendisi tabakçılığı yasaklamıştır. Bir süre önce modern bir tabakhane kurulmak istenmiş ve denenmiş ancak kurulma sürecinde başarılı olamadıkları için kapatılmıştır. Kasapların deriyi dışarı satmaları, ayakkabıcılar ile saraçların deriyi dışardan almak zorunda kalmaları şehir için büyük kayıp oluşturmaktadır (Ruben, 2003: 136).

BÖLÜM II

2. KIRŞEHİR KÜLTÜREL DEĞERLERİ

2.1 MİMARİ ESERLER

2.1.1 Camiler

Alaaddin Camii: Kırşehir'in orta kısmında bulunan Kale'nin üzerinde bulunmaktadır. Son dönem camii mimari özellikleri taşımaktadır. Camii kapısındaki işlemeli taşların Melik Muzafferüddin Behramşah'a ait medresenin kapı taşı olduğu söylenmektedir (Cihan, 1990: 93).

Selçuklu döneminde 1230 yılında Alaaddin Keykubat tarafından yaptırılan bu cami Kırşehir Merkez, Kalehöyük üzerinde bulunmaktadır. Arif Bey tarafından 1803 yılında tamamen yıkılarak tekrar inşa ettirilmiştir (Acar, 2018: 15-17).

Lala Cami (Lale): Melikgazi Türbesi'nin hemen yanındadır. Daha çok kervansarayını andırmaktadır. Mengücek hanedanı Lala'lardan birinin yaptığı söylenmektedir (Cihan, 1990: 93).

Melikgazi Türbesi Türbesi ile bitişik bulunmaktadır. Burasının önceden darphane olduğu rivayet edilmektedir. Kesme taş kemerler hariç, diğer kısımlar tamamen moloz taşından oluşmaktadır. Mihrap mermerdendir. Hasan Bin Abdullah tarafından 928 tarihinde yaptırılmıştır (Tarım, 1948: 41).

13.yy'a ait olduğu sanılan bu yapı moloz ve kesme taştan yapılmış ve payelere oturan üç kubbe ile örtülüdür. Caminin geçmişte darphane olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Acar, 2018: 11-13).

Kapucu camii: Yenice Mahallesi yolu üzerinde bulunmaktadır. Vakıflar dairesinin kayıtlarına göre Osmanlı döneminde Kapıcı Mehmet Paşa tarafından yapıldığı söylenmektedir (Cihan, 1990: 93).

Kesin yapım tarihi bilinmeyen bu yapı Osmanlı dönemine aittir. Yapının girişi üç kubbe ile örtülü son cemaat yerinden giriş yapılmaktadır. Asıl ibadetin yapıldığı yer ise kare planlı ve kubbe yapılıdır (Acar, 2018: 18-19).

Çarşı Camii: Minaresi bulunmayan bu yapı Osmanlı döneminde 1864 yılında Hüseyin Bey tarafından yaptırılmıştır. Yapıyı kırlangıç havan da denilen çatı örtmektedir. Kare planlı ve ibadet mekanı ağaç bindirme tekniği ile yapıldığı bilinmektedir (Acar, 2018: 21-22).

2.1.2 Medreseler

Cacabey Camii (Medresesi) : Bir gözlem evi medrese olarak yaptırılmıştır. Selçuklu dönemine ait olan bu yapı Kırşehir kent merkezinde bulunmaktadır. Yapı Kılıçaslanoğlu Keyhüsrev zamanında Kırşehir emiri Nurettin Cibril Bin Cacabey tarafından 1282 yıllarında yapılmıştır. Önceleri gözlem evi olarak kullanılan yapı sonradan camiye çevrilmiştir. Bu eserin halk arasında Cincıklı cami olarak anılmasının sebebi minaresinde bulunan mavi çinilerdir. Kare planlı olan bu medrese kesme taştan yapılmış ve iki eyvanlı kapalı avlulu medreseler grubuna girmektedir. Yapıldığı dönem de astronomi yüksek okulu olarak da hizmet vermiştir. Taç kapısında Mukarnas kavsaralı iki renkli taş işçiliği uygulanmıştır. Yapının ilk önce gözlem

yeri olarak kullanıldığıının kanıtı çinili ve tek şerefeli minaresidir. Kuzeyindeki giriş kapısı işlemelidir. Caminin ana eyvanında yer alan iki sütun, koni ve küre biçimlerinin üst üste bindirilmesi ile oluşturulmuştur. Anadolu Türk sanatında bu sütun düzenlenmesinin başka bir örneği bulunmamaktadır (Tay, 2010: 16-20).

Camiinin giriş kapısında Selçuklu süslemeleri yer almaktadır. Camii içerisinde kubbenin altında bir saha yer almaktadır. İlerisinde kemerler ve dikkati çeken sütunlarla ayrılmaktadır. Sağda ve solda 4'er tane olmak üzere 8 tane oda bulunmaktadır. Kubbenin altında kuyu bulunmaktadır ve bu kuyudan yıldızların seyredildiği bilinmektedir. Sağ geri köşesinde bulunan minaresinde de bir rasat kulesi olduğu anlaşılmaktadır (Tarım, 1984: 44).

Ceceli ismiyle bilinen, Cacabey de denilen asıl adı "Bahaeddin Caca Oğlu Nureddin Cibril" olan Cacabey, bir aşiret beyinin oğlu olarak dünyaya gelmiş ve günümüzde halen ihtişamıyla göz kamaştırıcı Cacabey Medresesi ile anılmaktadır (Kucur,1992).

2.1.3 Zaviyeler

Ahi Evran Zaviyesi: Ahilik teşkilatının kurucusu olan Ahi Evran adına 1481-1482 yılında yaptırılan bu cami, bu gün aynı adı taşıyan semtte bulunmaktadır. Mimari yapısı üç kubbe üzerine, kare planlı olup kesme taştan inşa edilmiştir. Tek minareli olan yapının, ana mekanının sağında mescit, solunda Ahi Evran'ın mezarının olduğu türbe yer alır (Acar, 2018: 59-63).

2.1.4 Türbe ve Kümbetler

Fatma Hatun Kümbeti: Büyük Emir Hoca Batırın buyruğu üzerine Abdullah kızı Fatma Hatun için yaptırılmıştır. Halk arasında "Kümbetaltı" olarak söylenmektedir. Ehl-i Eshraf şeklindeki türbe kesme taşlardan yapılmıştır (Cihan, 1990: 94).

Bu kümbet Hoca Aka Maatır tarafından, 1266 yılında Fatma Hatun adına yapılmıştır. Merkez medrese mahallesinde, Kümbet altı mevkiinde yer almaktadır. Kümbet köşeleri üçgen pahlı, kare kaide üzerine sekizgen gövdelidir. Örtü sistemi içte kubbe, dışta sekizgen konik külahıdır. Yapının mimarisinde düzgün kesme taşlar kullanılmıştır (Tay, 2010: 20-23).

Melik Gazi Kümbeti: 1240-1250 yıllarında Mengüçük Oğullarından Melik Muzaffereddin Behram Şah adına eşi tarafından yaptırılmıştır. Bu kümbet, Kırşehir il merkezinde bulunmaktadır. Kümbet köşeleri pahlı kare kaide, üzerine sekizgen gövdelidir. Silindirik konik külaha geçişte, üçgen pahlar kullanılmıştır. Böylelikle çadır görüntüsü verilmiştir. Bu da bu tür yapıların menşeinin, Orta Asya çadır sanatından etkilendiğini göstermektedir (Tay, 2010: 13-15).

Aşık Paşa Türbesi: Şiir ve tasavvuf aleminin en önemli isimlerden olan Aşık Paşa'nın edebi durağı. Kırşehir'i doğudan, kuzeye saran kıvrım tepeler üzerinde bulunmaktadır. Türbenin önünde bir taht ve ihtiyar bodur ağaçlardan bir bahçe bulunmaktadır. Yanında mermerden mermerden yapılmış çeşme yer almaktadır (Tarım, 1948: 29,30).

Ertana veziri Alaaddteşkiin Alişahruhi tarafından yaptırılan bu türbe, Kırşehir merkezi Aşık Paşa mahallesinde yer almaktadır. Yapının Selçuklu mimarisinden farklılık gösteren yanı

Kırgız çadırına benzeyen kubbesi ve yana alınmış dar, uzun portalıdır. Değişik mimari unsurların, ahenkli bir biçimde uygulandığı bu yapının, bir diğer özelliği Portalide istiritye nişin etrafı, örgü motiflerinden oluşan bir bordürle çevrilmiş, düz cephenin ortasında alçakta sivri kemer alınlıklı tek bir kapısı lacivert üzerine beyaz çiniler ve yazılarla süslenmiştir. Taş süslemeli pencere kenarları ve kubbesinin içi çinilerle süslü çokgen biçiminde olması türbenin bir diğer özelliğidir (Acar, 2018: 47-50).

Ahi Evran Türbesi: Ahi Evran camii'nin sol tarafında yer alan türbe, Kırşehir merkezinde bulunmaktadır. Türbe Ahilik teşkilatının kurucusu olan Ahi Evran-ı Veliye aittir. Fatih Sultan Mehmet'in Kayın biraderi Alaüddeve tarafından 1481 yılında yapılmıştır (Tay, 2010: 24-27).

Kalender Baba Kümbeti: Kırşehir merkezinde bağlı Karalar köyünde bulunmaktadır. Anadolu Selçuklu Sultanı Kılıçaslan tarafından 1135 tarihinde inşa ettirilmiştir. Kesme taşlardan inşa edilen kümbet, Selçuklu mimarisinin izlerini taşımaktadır. Kitabesi kaybolmuştur fakat kümbetin Selçuklu emirlerinden Karakurt baba adı ile bilenen Kalender Baba adına inşa edildiği bilinmektedir (Tay, 2010: 27-29).

Süleyman Türkmani Türbesi: Kırşehir Merkez İmaret Mahallesiinde bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı olup üstü kırma çatı ile örtülüdür. Batı cephe ise İmaret camisine bitişik olarak inşa edilmiştir. (Tay, 2010: 34).

Türbeye sayvanlıktan girilmektedir. Solda torunu Şeyh Hasan ile kendisine ait olan mezar bulunmaktadır. Süleyman Türkmani Mevlana'dan feyz almış Mevlana'nın müridi olmuştur. Zarafet ve kibarlığı halk arasında söylenmektedir (Cihan, 1990: 94).

Muhterem Hatun Türbesi: Kırşehir Merkez İmaret Mahallesiinde bulunmaktadır. Kerpiçten yapılan türbe yıkılarak kesme taştan yeniden inşa edilmiştir. İçinde dört adet sanduka bulunmaktadır (Acar, 2018: 55).

Kabrin üzerinde bulunan mermer sanduka Selçuklu mimari tarzında olduğu bilinmektedir. Yanlarında güzel sülüs ile ayat'ül kürsi işlendiği görülmektedir. Yazıda kabrin Muhammed İbrahim kızı Melike Hatun'a ait olduğu belirtilmektedir (Cihan, 1990: 94).

Yunus Emre Türbesi: Kırşehir'e bağlı olan Ulupınar Kasabasında bulunmaktadır. Türbe, sarp kayalıklar üzerine yapılmıştır. Şuan Yunus Emre milli parkı içerisinde bulunmaktadır. Türbe plan ve mimari özellikleri sanat tarihi açısından hiçbir özellik taşımaz (Tay, 2010: 35-36)

Aflak Baba Türbesi: Kırşehir'in Altınyazı Köyünde bulunmaktadır. Köyün üst kısmına inşa edilen türbenin yanında yüksek bir höyük bulunmaktadır. 1970 yılında restore edilmiştir. Mezar taşlarından yola çıkılarak Anadolu'nun fethi sırasında vefat etmiş bir Türk komutana ait olduğu sanılmaktadır (Şahin, 2007: 92)

2.1.5 Kiliseler

Üçayak Kilisesi: Kırşehir Taburoğlu Köyü yakınlarında, Kırşehir'in 37 km kuzeyinde bulunmaktadır. Bizans ve Romalılara ait olduğu düşünülmektedir. Tuğladan inşa edilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda Üçayak Kilisesi'nde iki mezhebin bir kubbe altında ibadet ettiği söylenmektedir (Şahin, 2007: 85)

Aksaklı Kilisesi: Kırşehir Mucur İlçesi Aksaklı Köyü içerisinde bulunmaktadır. Kayadan oyma bir kilisesi şeklindedir. Yeraltı şehri ile birlikte de bir bütünlük oluşturmaktadır. Aynı dönemde yapıldığı düşünülmektedir (Şahin, 2007: 91)

Manastır ve Keşiş Sarayı: Mucur'un doğusundaki su deposunun olduğu yerde bulunmaktadır. Bizans eseridir. Volkanik kayalara oyulmuş 20-30 oda bulunmaktadır (Şahin, 2007: 89).

2.1.6 Kervansaraylar

Kesikköprü (Cacabey Kervansarayı): Kırşehir'in 23 km güneyindeki Kesikköprü köyünde bulunan Selçuklu yapısı kervansaray 1268 yılında II. Gıyasettin Keyhüsrev döneminde Kırşehir emiri Nurettin Caca tarafından yaptırılmıştır. Selçuklu han mimarisinden etkilenen yapıda yazlık ve kışlık bölümlerden oluşan T tipi plan uygulanmıştır. Yazlık bölümün ortasında avlu ve avluyu çevreleyen gezinti yerleri bulunmaktadır. Kışlık bölümün tavanı kısmını örten tonozları büyük taşlar taşımaktadır (Özüçetin, 2013: 126)

2.1.7 Köprüler

Kesikköprü: Kesik köprü köyünde, 1248 yılında Anadolu Selçukluları tarafından Kesikköprü kervansarayı ile beraber yaptırılmıştır. Kırşehir ile Konya'yı birbirine bağlamak görevi görmektedir (Özüçetin, 2013: 81-82).

Kırşehir-Aksaray güzergâhında ve Kızılırmak nehri üzerinde kuzey-doğu güney-batı yönünde uzanan köprü, sivri kemerli 13 kemer gözünden ibarettir. Köprü uzunluğu 220 metre olup, tabliye genişliği 4.60 metredir. Köprü'nün menba yönündeki kemer ayaklarında, üçgen prizmal gövdeli ve piramidal külâhlı birer selyaran bulunur; mansap cephesindeki selyaranların topukları, formları birbirinden farklılaşan şevli birer duvar kütleli halindedir. Köprü'nün inşaatında düzgün kesme taşlar kullanılmıştır. Vaktiyle nehir yatağına düştüğü bilinen inşaa kitâbesi, hâlihazırda güney-batı girişinde ve mansap korkuluğu üzerine yerleştirilmiş durumdadır. Sülüs yazılı üç satırlık kitâbeden, Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykâvûs tarafından 1251/52 yılında inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. Köprü'nün 1614 yılında Köprülüzâde oğlu Osman Efendi tarafından tamir ettirildiği bilinmekle birlikte, dört satırlık tamir kitâbesinin yeri tesbit edilememiştir (<http://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/kesik-kopru>).

2.1.8 Kaleler

Kırşehir Kalesi: Kılıçözü çayının yanındaki yığma tepeye, halk "Kale" demektedir (Şahin, 2007: 78) Yığma ile oluşan höyük 30 metre yüksekliğe sahiptir. 10 dönüm bir alan üzerinde kurulu bu tepenin 4. yy. da Bizans imparatoru Jüstiniyen tarafından oluşturulduğu rivayet edilir. Daha önce Kadı Burhanettin tarafından Osmanlılara karşı tamir ettirdiği kaleden günümüze hiçbir şey kalmamıştır. Halk arasında "Kale'de evi, Kındam'da bağı olmayana kız verilmez" sözü de zamanında burada evlerin bulunduğuna dair bilgi vermektedir. Günümüzde kale üzerinde Alaeddin Camii bulunmaktadır (<http://www.kirsehir.gov.tr/tarihi-eserlerimiz-sehir-kartlari>).

Cemele (Çayağzı Kalesi): Çayağzı kasabasının güneyindeki dağın en yüksek noktasına yapılan kaleyi 14. yy. başlarında Kadı Burhanettin ve Osmanlı devleti arasında sınır noktası görevi görmüş, daha sonra Karamanoğullarından Çelebi Mehmet tarafından alınmıştır. Kalenin adı bazı Osmanlı belgelerinde Cemaze, Cemadi, Cemade biçiminde yazıldığı bilinmektedir (Şahin, 2007: 85).

Ömerhacılı Kalesi: Ömerhacılı kasabasında Baran dağının dik bir tepesi üzerine inşa edilmiştir. Kalede hiçbir yerde basamak yerine rastlanmamasından, merdiven ya da gizli yollardan buraya çıkıldığı anlaşılmaktadır. Tuğladan yapılan kemer kalıntıları kalenin önemini göstermektedir. Yapı Roma ve Bizans döneminde kullanıldığı düşünülmektedir (Şahin, 2007: 86).

Keçi Kalesi: Kırşehir merkezinde Kızılca köyü doğusunda bulunur. Bizanslılar döneminde yapıldığı düşünülmektedir. Yapı Kırşehir’de bulunan kalelerin en büyüklerinden biridir (Şahin, 2007: 87).

2.2 AHİLİK KÜLTÜRÜ

Ahilik kelime olarak Arapçadan gelmektedir. Anlamı ‘‘kardeşim’’ demektir. Divanü Lugatit-Türk eserinde ise ‘‘cömert’’ ‘‘eli açık’’ anlamına gelmektedir (Ceylan, 2012: 12).

Ahiliğin Türklerin İslamiyet’i kabul etmesi ile birlikte Türk örf ve adetleri ile İslam’ı kaynaştırmak amacı ile getirilen bir düşünce sistemi ve yaşam tarzı olarak düşünülmektedir. Bu düşünce ve yaşam tarzında yer alanlara ‘‘Ahi’’ denilmektedir. Ahi birlikleri, Ahiler tarafından kurulan ve geliştirilen sivil toplum kuruluşudur (Ekinci,2008: 15).

Ahilikte genel eğitim ve meslek eğitimi uygulanmaktadır. Meslek eğitimi iş yerlerinde ve atölyelerde verilmektedir. Çıraklar, ustalarını izleyerek, bakarak, onu taklit ederek mesleği öğrenmektedir. Ustalar, çırağına sanatının tüm inceliklerini ve sırlarını öğreterek onları geliştirmektedir. Bu iş yerlerinde sadece meslek değil mesleki ahlak da öğretilmektedir. Sanatı öğrenen kişilere mesleki derece verilmektedir. Bunlar; yamak, çırak, kalfa ve usta olmak üzere dört kademededen oluşmaktadır (Şimşek, 2002: 39-40).

Ahilerin genel özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır.

- Doğruluktan ayrılmamak.
- Cömert olmak.
- Alçak gönüllü olmak.
- İyi huyları geliştirmek.
- Kendisini halka adanmak.
- Misafirlerini sevmek.
- İnsanlara, nasihat ederek onları iyi ola yöneltmek.
- Kudreti varken suçluyu affetmek.
- Utanma duygusuna sahip olmak.
- Bir sanat veya iş sahibi olmak.
- Dindar olmak
- Hile yapmamak.
- Yalan söylememek, kusur aramamak.
- Dedikodu yapmamak, kusurları örtmek.
- İçki içmemek.
- Zina ve livata yapmamak.
- Zenginlere karşı minnetsiz olmak.
- Kimseye karşı düşmanlık ve kin duymamak.
- Büyüklere hürmetkar, küçüklere şefkatli olmak.
- Bel bağlamamak, fütüvvet ve alamet ve elbiselerini taşımak.
- Nefis adı verilen şeytanla mücadele etmek (Gül, 1971: 180-185).

Ahiler Türkmenlerin yaşadıkları tüm Anadolu'da, her köyde kasabada bulunmaktadır. Bunlar sanat sahibi kimseler olup geçimini bu sanattan kazanan kişilerden olup geçimini bu sanattan kazanan kişilerden oluşur. Bu kişiler birbiri ile yardımlaşan, memleketlerine gelen yabancıları karşılayan, onlarla ilgilenen ilgilenen ihtiyaçlarını temin eden ve haksızlığın önüne geçen kimselerdir. Bunların eşi benzeri ve örnekleri dünyada yoktur (Apak, 2010: 165-166).

Selçuklular devrinde ilk sanat kurumu olan "Ahilik teşkilatı", Ahi Evran tarafından kurulmuş ve dericiliğin Anadolu tarihindeki en parlak dönemini yaşamasına öncülük etmiştir (Tekin, 1993: 50-60).

Anadolu'da ahiliğin kurucusu Ahi Evran olmuştur. Kurmuş olduğu Ahi teşkilatı sosyal, iktisadi ve siyasi hayatımızı etkileyen; Anadolu'nun önemli şahsiyetlerinden bir haline gelmiştir. Ahi Evran 1171 yılında İran'ın Batı Azerbaycan tarafından yer alan Hoy kasabasında doğmuştur. Asıl adı Mahmut'tur. Baba adı ve doğum yeri sebebi ile Mahmut bin Ahmet el-Hoyi denilmiştir. Lakabı ise "Dinin yardımcısı" anlamına gelen Nasiruddin'dir. Gençliğini Horasan ve çevresinde büyük ustalardan ders almıştır. Daha sonra yolculukları sırasında Moğol zulmünün etkisi ile Anadolu'ya gelen Ahi Evran Kayseri'de bir debbağ (deri işleme) atölyesi kurdu (Ceylan, 2012: 23).

2.3 ABDAL KÜLTÜRÜ

Tasavvufi kaynaklardan alınan bilgiler doğrultusunda "saç ve sakalları birbirine karışmış, solgun yüzlü, hareketsiz, işsiz güçsüz, çocuksuz, yeryüzünde tek bir dikili ağacı bulunmayan sadece kendilerine gösterilen hedefe ulaşmak için katılacakları yarınki yarışa bugünden idman yaparak hazırlanan kişiler" olarak tanımlanmaktadır.

Abdallar, Alevilerin içinde bulunan, Alevilerden farklı özelliklere sahip kimselerdir. Abdallar nüfus olarak azdır ama tamamen Türk'tür ve kapalı bir topluluktur. Abdalların yerleşik hayata geçmemesi nedeni ile nusupları bilinmemektedir. Bugün Anadolu'nun farklı yerlerinde yaşayan Abdal adı verilen, genellikle göçebe olarak yaşıyan bu topluluk düğünlerde davul, zurna çalarak geçimini sağlar, aşıklıkla yani saz şairliği ile şöhret kazananlar olduğu dile getirilmektedir (Ayata,2006: 3).

Kırşehir yöresinde abdallar bağbaşı yöresinde ikamet etmektedir. Merkez dışında ise Akpınar ilçesinin Kırtıllar köyünde, Çiçekdağı ilçesinin Fevzi çakmak mahallesinde, Mucur ilçesinin Büyük Solaklı ve Karşıyaka mahallelerinde yerleşmişlerdir (Ayata, 2006: 3).

Abdallar hayatlarını müzisyenlik yaparak veya günöbirlik işlerde çalışarak sürdürmektedir. Sosyal değişimin müzisyenlik geleneğini kırmasına rağmen günümüzde Kırşehir ve Kaman Abdalları arasında en yaygın meslek "Çalgıcılık" olarak bilinmektedir (Gürsoy,2006: 71).

2.3.1 Neşet Ertaş

Neşet Ertaş, Abdal Müziği geleneğinin geçmişten günümüze en büyük ustalarından birisidir. Babası Muharrem Ertaş ile birlikte adeta Anadolu'daki en olgun seviyesine erişen bu Türkmen/Abdal müzik repertuarının yeni ve farklı yorumcusu olmuştur. Bu türü yöresinin dışına çıkarmak ile kalmayıp aynı hem ülkesinde hem de ülke dışında tanınıp bilinmesini sağlamıştır. Onun sanatı için, başta Muharrem Ertaş olmak üzere Hacı Taşan, Çekiç Ali ve Abdal/Türkmen Müziği geleneğinin diğer ustaları da dahil olmak üzere hepsinin üzerinde bir sentez olduğunu söylemek yanlış olmaz. Neşet Ertaş, Bozkırın Tezenesi Belgeseli'nde babası Muharrem Ertaş ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: “Benim müzik duygularımın hepsi babamdan gelir. Babamı olduğu gibi verebilmem imkansız. Alabildiğim kadar ile babamdan ne alabildimse onu icra edebiliyorum. Bir de ben re'den çalınca renk değişmiş oluyor, ahenk olmuş oluyor. Bir de gençliğe, geleceğe, biraz daha ahenkli, günün zevkine uygun şekilde, biraz zamana göre çalıp söylüyorum.” (Sarioğlu, 2019: 12-13).

Ertaş, 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in sunduğu devlet sanatçılığı unvanını aşağıda ifade ettiği gerekçelerle geri çevirmiştir:

“O dönem Süleyman Demirel cumhurbaşkanıydı. Devlet sanatçılığı bana teklif edildi. Ben, 'hepimiz bu devletin sanatçısıyız, ayrıca bir devlet sanatçısı sıfatı bana ayrımcılık geliyor' diyerek teklifi kabul etmedim. Ben halkın sanatçısı olarak kalırsam benim için en büyük mutluluk bu. Şimdiye kadar devletten bir kuruş almadım, bir tek TBMM tarafından üstün hizmet ödülünü kabul ettim. Onu da bu kültüre hizmet eden ecdadımız adına aldım” (Parlak,2013: 472).

O bir halk şairidir. Her bir türküsü, her bozlağı, ayrılıklarla, gurbetlerle, yoksulluklarla, acılarla ve hasretle dolu hayatının, bir bölümünü anlatmaktadır. Kendi ifadesiyle “dalı, budağı belli türküler” söylemiştir. Hiçbir şiirinde ismini geçirmez, sadece “Garip” mahlasını kullanmıştır (Akman, 2006: 1).

Ünlü yazar Kemal Yaşar ise Neşet Ertaş için “Bozkırın Tezenesi” ifadesini kullanmıştır.

2006 yılında TBMM tarafından Üstün Hizmet Ödülü verilmiştir. Ayrıca Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO da 2010 yılında Ertaş'ı "Yaşayan İnsan Hazinesi" olarak ilan etmiştir.

İstanbul' da iki taş plak doldurmuştur, müzikli eğlence merkezlerinde saz çalarak geçirdiği iki yılın ardından memleket özlemine dayanamayarak Kırşehir'e dönmüştür. Ankara'da yaşadığı yıllarda TRT'nin mahalli sanatçılar için açtığı sınavı kazanarak radyoda ayda iki kez eserlerini seslendirme fırsatı bularak adını ve sanatını toplumun her kesimine duyurma fırsatı bulmuştur. Büyük kentlere gelmesiyle dönemin tanınan Ahmet Gazi Ayhan, Bayram Aracı, Davut Sulari gibi özgün sanatçı ekolleriyle tanışma fırsatı bulan Ertaş sanatını zenginleştirmeye ve üretimini derinleştirmeye devam etmiştir. Ankara'da geçirdiği bu yıllarda evlenerek üç çocuk sahibi olan Ertaş, Ankara'da yaşadığı sürede İstanbul'a da gidip gelerek çok sayıda plak kaydetmiştir. Bu sayede ülke genelinde tanınan bir sanatçı haline gelmiştir. Ankara'da kaldığı süre içerisinde geçirdiği rahatsızlıktan dolayı tedavi için Almanya'da yaşayan ağabeyinin yanına gitmiş, 2000 yılına kadar burada yaşamıştır. 25 Eylül 2012 yılında ise İzmir'de hayata gözlerini yummuştur (Kılıç, 2019: 29-32).

2.3.2 Muharrem Ertaş

Orta Anadolu'daki Abdalların en eski temsilcilerinden biridir. Muharrem Ertaş'ın ilk ustası ve dayısı olan Bulduk Ustadır. Fakat yörenin anonim ezgilerinin yanı sıra, zamanın ünlü saz ve söz ustası Yusuf Usta'dan çok şey öğrenir. Kendinden sonra gelen Hacı Taşan, Çekiç Ali, Neşet Ertaş gibi Abdallık geleneğini devam ettirerek günümüze kadar gelmesini sağlayan hem çalıp hem söyleme geleneğini sürdüren, özgün ve yeni eserler bırakan birçok büyük sanatçıya ustalık etmiştir. Çocukluk yıllarından beri aile yaşantısı içerisinde Abdallık geleneği ve inancı ile yoğrulmuştur. Neşet Ertaş'ın; daha çocukluğundan itibaren gönül adamlığı ve gönül ile Hakk'a niyaz edişinin bir başka kaynağı da ustası ve öğretmeni Muharrem Ertaş olmuştur. Ertaş bu olguyu da şiirlerinde şöyle dile getirmiştir:

“O zaman babamdan öğrendim sazı Engin gönül ile Hakk'a niyazı...” (Parlak, 2013: 289).

2.4 YEMEK KÜLTÜRÜ

Anadolu insanının, insana verdiği değer en güzel örneğidir, evine gelen misafire kilerinde sakladığı en değerli yiyecekleri cömertçe sunması gelen misafirin kişiliğini ya da konumu çokta önemli değildir. Tanrı misafirdir ve kişinin evine gelen ne kadar misafir gelirse ne kadar çok yenilir içilirse o evdeki bereket o kadar artar. Kırşehir insanı yemek yaparken ‘‘Kışlık’’ diye adlandırılan yiyecek ve içeceği hazırlarken tamamen kendi ürettiği ürünler, kullanmıştır. Elindeki malzemeyi hem ekonomik şekilde kullanmış hem de güzel sofralar hazırlamıştır (Seçilmiş ve Atılgan, 2013: 91).

Kırşehir'in tarım alanında gelişmiş olması beslenmeyi etkilemektedir. Beslenme, hamurlu yiyeceklerden et ve süt ürünlerinden oluşmaktadır. Kırsal kesimde, fasulye, domates, biber, patlıcan gibi sebzeler yetiştirilmektedir. Bunun yanında yörede üzüm, kayısı, dut gibi meyvelerde yetişmektedir. Üzüm, armut, elma gibi meyvelerden pekmez yapılmaktadır. Kırşehir pekmez üretim merkezlerinden biri olarak bilinmektedir. Pekmezden ‘‘köftür’’ adı verilen yiyecek yapılmaktadır. Pekmeze un karıştırılarak pişirilmektedir, pişirilen pekmez kaplara konularak soğumaya bırakılarak soğuk şekilde servis edilmektedir (Cihan, 1990: 56).

Çullama, Kırşehir'in en yaygın et yemeği olarak bilinmektedir. Tavuk ya da hindi etinden yapılmaktadır. Kırşehir'in en yaygın kahvaltılık yiyeceği çökelektir, yazın taze olarak tüketilmektedir. Keme patatase benzer mantar türü olarak bilinmektedir. Ateşte közlenerek ekmek arasında yenilmektedir. Kırşehir'de yufka ekmek beslenmede önemli bir yer tutmaktadır. İki üç aylık pişirilip mutfağın bir köşesine dizilmektedir. Yemeden önce nemlendirilerek yumuşatılmış servis edilmektedir. (Cihan, 1990: 57).

Ev yemeklerini 4 ana grupta toplayabiliriz.

Çorbalar: Düğün çorbası, yoğurt çorbası, katma aşı.

Yemekler: Boranı, keşgah, baltacı, soğan-kırmızı böreği, çullama, yalancı mantı, erişte pilavı, kuzu yemeği, süla kabağı, mercimekli bulgur pilavı, gendeme.

Tatlılar: Höşmerim, aside, sütlü kabak, pelte, çir yağlaması, kedi batmaz, köftür.

İçecekler: Ekşi şerbeti, damla şırası, vişne şurubu, gül suyu (Seçilmiş ve Atılgan, 2013: 93).

2.5 EVLENME GELENEK VE GÖRENEKLERİ

Kırşehir yöresinde evlenme gelenekleri diğer illerle benzerlik göstermektedir. Evlenme çağına gelmiş erkek öncelikle kız beğenmeye çıkar. Kız beğenildikten sonra ailenin veya çevrenin saygısını kazanmış kişiler dünür olarak gönderilmektedir. Dünürlerden ağzı laf yapan birisi tekerleme haline gelmiş ‘ ‘ *Yedik içtik, ölçüp biçtik, gelene niye geldin denmez. Allah’ın emrine karşı gelinmez biz buraya gelişiminizin bir maksadı vardır; Kerimenizi Allah’ın emri, Peygamberin kavliyle istemeye geldik. Sen bu işe ne dersin*’ ’ sözünü söyleyerek, sözün devamını babaya bırakmaktadır. Baba naza çekmek için danışma görüşme zamanı ister. Bu süre zarfında ise kız tarafı damadı araştırıp özelliklerini öğrenmektedir. Kız tarafı olumlu cevap verdikten sonra ‘ ‘Küçük Şerbet’ ’ adı verilen söz kesme olayı gerçekleştirilmektedir. Nişan iki aile arasında yapılmaktadır. Nişanlılık dönemi boyunca kıza hediyeler götürülmektedir. Kurban bayramında ve Hidrellez’de geline boyalı koç gönderen aileler de bulunmaktadır. Nişan tamamlandıktan sonra nişan dönemi içerisinde düğün tarihi belirlenmektedir. Daha sonra düğün hazırlıkları başlamaktadır; davetiyeler dağıtılır, düğün yemekleri hazırlanır. Düğünler genellikle Cuma günü başlatılmaktadır. Cuma günü bayrak kaldırılmakta ve Pazar günü son bulmaktadır. Düğünlerde davul ve zurna bulunmaktadır (Cihan, 1990: 62,63).

Düğün yerine konu, komşu, eş, dost, akraba herkes davet edilir. Tören kız isteme evinde yapılmaktadır. Oğlan eve toplanan misafirler yol yakın ise hep birlikte yürüyerek kız isteme evine giderler ve düğün orada gerçekleşir. Kız evinde eğlence düzenlenir, oyunlar oynanır, türküler, söylenir misafirlere şerbet ikram edilmektedir. Şerbet dağıtılırken oğlan tarafı takıyı takar, kız tarafından ise sadece yakın akrabalar takı takmaktadır (Seçilmiş ve Atılgan, 2013: 109).

Gelinin çeyizini almaya damat ve damadın yakın akrabaları gitmektedir. Davul zurna eşliğinde çeyiz araca yüklenmekte, bu sırada kız tarafından bir çocuğun eline ayna verilmekte bu aynayı oğlan evine götürün çocuk aynadan bahşiş almaktadır (Seçilmiş ve Atılgan, 2013: 120).

Daha sonra gelinle birlikte mezarlığa dua etmeye gidilmektedir. Mezarlık ziyaretinin ardından gelin evin kapısından girmeden önce saygın, uğurlu ve becerikli olması için adet olan su testisi kırılması, kapı eşiğine çivi çakılması, gelinin başından para ve çerez saçılması gibi bazı davranışlar gerçekleştirilmektedir. Sonrasında gelin ve damat el öpmeye çıkarılmaktadır. (Cihan, 1990: 64).

2.6 GELENEKSEL GİYSİLER

2.6.1 Kadın Giysileri:

Fes: Kırmızı keçeden üretilmiştir. Kullanan kişinin ekonomik durumuna göz göre alın kısmında, altın dizilmektedir. Fesin üzerine farklı renklerde pullu tülbent veya oyalı yazma örtülür. Arka kısmından saç belik olarak örülmektedir. Yazmanın iki ucu çeneden, birbirine tutturulur (Seçilmiş ve Atılgan, 2013: 69).

İçlik(yakasız göynek): Beyaz renkte, yakasız, sedef düğmeli, ipekli, kırmızı işlemeli.

Salta(cepken): Kadife kumaştan, eflatun, lacivert,kırmızı ve siyah renkte önü açık düğmesiz ve içi astarlıdır. Önlerde, kollarda ve arkada yöresel motif işlemleri bulunmaktadır. İşlemler, sim sırma ya da iplik ve boncuklardan yapılmaktadır.

Üç etek: Bıçak burnu ya da zincirli olarak bilinen kutnu kumaştan yapılmaktadır. Etek üç parçadan oluşmaktadır. Etek hem işlemeli hem de düz olabilmektedir. Kolları ya sıfır kol ya da uzun kolludur. Eteğin öndeki parçaları yukarı doğru kıvrılarak kuşağın altına yerleştirilerek giyilmektedir.

Kuşak: Dokuma deri veya tokalı kemer olabilir. Üç eteğin üzerinden bele bağlanmaktadır. Uçlar ponçaklı veya ponçaksızdır. Birçok renk ve nakışlarla süslenmektedir.

Şalvar: Koyu renkli zemin üzerine küçük çiçekli ve motifli basma, ipekli kumaşlardan yapılmaktadır. Çiçekli veya kendinden yollu kadife kullanılmaktadır. Belleri uçkurlu , paçaları düğmeli veya lastikli olmaktadır.

Yemeni: Tabanı kösele ve alçak topukludur. Siyah, kahverengi ve kırmızı deriden yapılmaktadır. Zengin ve yaşlılar lopçin adı verilen topuklu ayakkabı giymektedir. Yörede çarık olarak adlandırılmaktadır.

Çorap: İşlemeli iplik veya beyaz yün dokumadır.

Takı aksesuar: Boyunda muska, gümüş gerdanlık ve kolye kullanılmaktadır. Bileklerde ise gümüş bilezik, parmaklarda yüzük kollarda küpe takı olarak kullanılmaktadır (Seçilmiş ve Atılğan, 2013: 70).

2.6.2 Erkek Giysileri

Fes: Keçeden yapılmaktadır. Koyu kırmızı, vişne renkli, püsküllü veya düz olarak kullanılmaktadır (Seçilmiş ve Atılğan, 2013:71).

Poşu: Fesin üzerine siyah veya renkli, ince olarak sarılır sol yana sarkıtılır.

İçlik: ketenden üretilmektedir. Bazen iplikli kumaştan da yapılmaktadır. Zemin beyaz, gri veya düz desenlidir. Yakasız, astarsız, uzun kollu ve sedef düğmelidir.

Delme yelek: Siyah, lacivert koyu yeşil renklerinden yapılmaktadır. Ön kısmında üç veya dört adet düğme bulunmaktadır. Göğüs kısmı karına kadar açıktır. Kolsuzdur, astarlıdır. Köstek cebi bulunmaktadır. Sadesi ve işlemeli olarak kullanılmaktadır.

Şalvar: Yelek ile aynı kumaştan üretilmektedir. Uçkurlu veya astarlıdır. Paça kısmı dar, geniş peylıklidir.

Kuşak: Beyaz yünlü ve üç, dört metre boyundadır. Uçlar püsküllü veya düz olarak dokunmaktadır. Şalvarın ve gömleğin üstünden bele bağlanmaktadır. Şalvarın üstünden püsküller görünecek şekilde sarkıtılmaktadır.

Çarık: Siyah deriden yapılmaktadır. Alt tabanı köseledir. Uçları kıvrık veya düz olarak kullanılmaktadır.

Çorap: Beyaz yünden el örgüsü ya da renkli işlemeli olarak bulunmaktadır. Dizin altında kalacak şekilde şalvarın üzerine çekilerek yün bağıyla (ponçak) bağlanmaktadır.

Takı: Boyuna muska ya da murtlak, kuşak arasında türün kesesi, para kesesi, yeleğin üzerinde uzun zincirli köstek bulunmaktadır (Seçilmiş ve Atılğan, 2013:72).

2.7 GELENEKSEL EL SANATLARI

Tarihi eski çağlara dayanan Anadolu'nun en önemli yerleşim merkezlerinden biri olan Kırşehir'de birçok farklı dalda el sanatı üretilmiştir. Kırşehir, halı ve kilim dokuma ile tarihte önemli geçmişe sahip dokuma merkezi olarak bilinmektedir. Kırsal kesim yaşantısı ve geçim kaynaklarının tarım ve hayvancılık olmasından dolayı dokuma sanatı yörede ön planda olmuştur (Eroğlu, 2006: 25).

Kırşehir halıları XVII-XVIII yy. örnekleri genellikle seccade formundadır. Gördes düğüm tekniği ile tamamen yün malzeme ile dokunmaktadır. Renkleri; sarı, yeşil, kırmızı, mavi, kahverengi ve beyazdan oluşmaktadır. Halılarda 1950 yılına kadar doğal boya kullanılmaktaydı. Daha sonra doğal boyaların yerini sentetik boyalar almıştır. Kırşehir halılarında genel olarak göbek deseni kullanılmaktadır. Göbek deseni halk arasında "top" olarak adlandırılmaktadır (Deniz, 1984: 25).

Kırşehir'de dokuma çok eski bir el ve ev sanatıdır. İlkel el tezgâhlarında dokunan halılarda sadece yün kullanılmaktadır. Çift kat düğüm ile dokunduğundan sağlam ve uzun ömürlü olmaktadır. Ayrıca yastık, paspas, minder yüzü ve seccade dokunmaktadır. Boyalarında analin ve bitkisel boyalar kullanılmaktadır. Halı temizlenmiş yapağından çözgü ve atkı ipliği ile yapılmaktadır. Kırşehir halısının desimetre karesinde 1.080-1280 ilmek bulunmaktadır. Çoğunluğu Mucur ilçesi ve merkez Özbağ kasabasında olmak üzere halı yastıklar, taban ve somya halıları dokunmaktadır (Cihan, 1990: 152-153).

Kırşehir'de dokumacılık 1950 yılından sonra önemini kaybetmeye başlamıştır. 1960 yıllarında Avrupa'ya işçi göçü vermesi halıcılığın bitmesindeki en büyük neden olmuştur. Avrupa'ya giden ailelerin maddi durumlarının düzelmesi ile geçim kaynağı olan halıcılığın ikinci plana atılmasına ve eşi yurt dışına giden kadınların iş yükünün fazlaşması dokumaya zaman ayıramamasına sebep olmuştur. Daha sonra okuma yazma oranının artması, gençlerin dokumaya ilgi göstermemesi, dokuma yapan kadınların yaşlılık ve hastalıktan dolayı bırakmak zorunda kalması azalmasındaki diğer unsurlardır. Makine üretimine geçilmesi ve bu seri üretim halıların da daha ucuz olması Kırşehir'de halıcılığı olumsuz etkilemiştir (Etikan vd, 2020: 19)

Türk el sanatlarının içerisinde bulunan taş işlemeciliği Kırşehir'de oniks taşında hayat bulmuştur. Bölgede çıkarılan ve dışardan getirilen hammadde yine aynı bölgede bulunan atölyelerde titizlikle işlenerek ustaların ellerinde şekillenmektedir. Oniks taşı ile genellikle hediyelik eşyalar, hobi ürünleri, biblo, teşbih, süs eşyası, ev ve mutfak ürünleri yapılmaktadır (Özdemir ve Seçkin, 2017: 691).

Günümüzde oniks taş işlemeciliğine sadece bir atölyede bir usta tarafından devam edilmektedir. Taş ocağının kapatılması ve ucuz Çin mallarının piyasaya girmesi sektörü olumsuz etkilemektedir. Kırşehir'de bulunan tek atölye hammaddeyi Sivas ve Eskişehir'den temin etmektedir. Temin edilen hammadde atölyelere getirilmeden önce ocaklarda kesilerek istenilen boyutlara getirilmektedir (Etikan vd, 2020: 157). Daha sonra atölyede çeşitli süs eşyalarına dönüştürülmektedir.

BÖLÜM III

3.KIRŞEHİR KÜLTÜREL DEĞERLERİNİN DERİ ÜZERİNE UYGULAMA ÇALIŞMALARI

3.1 ESER I / AHİLİK KÜLTÜRÜ

Eser adı: Ahi Ağacı

Eserin kullanım amacı: Dekoratif eşya

Eser Ölçüleri: 50cm x 55cm

Uygulanan teknik: Deri yüzeyini keserek yüzeyde açıklıklar oluşturma ve belirlenen alanların boyanması.

Kullanılan araç gereçler: 2.5 mm kalınlığında vaketa kösele deri. Natürel renk. Deri kesim bıçağı, deri boyası (kahverengi, yeşil, turuncu), biz, fırça, leflef, maket bıçağı, çelik cetvel, aydinger, gümüş kalemi.

Eserin konusu: Eserde Ahi Evran-ı Veli'nin oluşturmuş olduğu Ahilik kültürünü yansıtmak amaçlanmıştır. Eserde bulunan ağaç ahiliğin güçlü köklerle dünyaya bağlı olduğunu ve temelini dinden ve tasavvuftan aldığını anlatmaktadır. Ağaçtaki yapraklar hala yaşamakta olduğunu ahiliğin devam ettiğini anlatmaktadır. Yine eserde bulunan el figürü Ahi Evran'ın simgeleştirilmiş olan anıttan esinlenerek yapılmıştır. Eller ile tutulan turuncu kısım Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi logosunda yer alan mesleğe geçişte bağlanan kuşaktan yola çıkılarak yapılmıştır. Ahiliği en güzel şekilde anlatarak ahiliğe yeni bir eser oluşturmak amaçlanmıştır.

3.1.1 Tasarım Aşaması

Eserin tasarımı bilgisayar ortamında Affinity desinger grafik tasarım yazılımı ile vektörel çizim yapılmıştır. Yapılmasını istediğimiz ölçüye karar verdikten sonra o ölçülerde bir sayfa açılarak çalışılmaya başlanmıştır.

Şekil 6. Ahi Ağacı isimli eserin vektörel olarak bilgisayar ortamında çizilmiş hali (Orkun, 2020).

3.1.2 Uygulama Aşaması

Uygulama aşamasında eserin ölçülerine ve süslemede kullanılacak tekniğe göre deri seçilmesi gerekmektedir. Çalışmaya uygun deri temin edildikten sonra uygulamaya başlanmalıdır.

Şekil 7. 2.5 mm kalınlığında yarı mamul olarak alınmış ve natürel renk tasarıma uygun olarak seçilmiş kösele deri (Orkun, 2020).

Alınan deri tablo boyutlarına uygun olarak kenarları düzgünce maket bıçağı ve çelik cetvel yardımı ile kesilir. Bu aşamadan sonra tasarımın çıktısı alınarak üstüne aydıngeçer kağıt kullanarak çizilmektedir. Bilgisayar ortamında yapılan vektörel çizim, çıktısı alınarak aydıngeçer kağıdına çizilmektedir. Aydıngeçer kağıdı deriye çizimin aktarılmasını sağlayan bir gereçtir. Şeffaf ve yağlı bir dokusu bulunmaktadır. Çıktısı alınan vektörel çizim öncelikle aydıngeçer kağıdının altına konularak çizilir. Çizilen desen ters döndürülerek tekrar karakalem ile çizilmektedir. Bu işlemin amacı deriye aktarma yaparken desenin deriye ters çizilmesini engellemektir.

Derinin tasarımına uygun olarak yerleştirilen aydıngeçer kağıdı yapışkan az olan para bandı ile sabitlenmektedir. Sabitleme işlemi bittikten sonra aydıngeçer kağıdı deri üzerindeyken tekrar çizilmektedir. Desen tamamen çizildikten sonra Aydıngeçer kağıdı kaldırılarak desenin deriye aktarma işlemi tamamlanmaktadır.

Derinin çizgilerinin üzerinden gümüş kalem ile tekrar çizilir buradaki amaç ıslatıldığında çizgilerin net görülmesini sağlamaktır. Gümüş kalem ile çizilen deri tamamen ıslatılmaya hazırdır. Deri su püskürtme suretiyle ıslatılmaktadır. Islatılan deri, kesim bıçağı ile önceden gümüş kalem ile çizdiğimiz noktalardan kesilmektedir.

Şekil 8. Islatılmış deride deri kesim bıçağı ile desenin yüzeye çizilmesi (Orkun, 2020).

Kesim sırasında dikkat edilmesi gereken noktalardan bir tanesi elin kaldırılmadan kesmektir bu sayede aralarını açarken takılma ve bozulma olmamaktadır. Kesme esnasında derinin kuruması engellenmelidir. Kesim işleminden sonra yine kuruması engellenerek biz veya kesim bıçağının arkasında bulunan apart ile aralarını açarak deseni belirginleştirme işlemi yapılmalıdır. Ara açılma işlemi bitiminde deri düz bir zeminde kurumaya bırakılmalıdır.

Şekil 9. Kesilerek desenin yüzeye aktarıldığı derinin kurumuş hali (Orkun, 2020).

Deri tamamen kuruduktan sonra renkler hazır hale getirilir. Deri boyası sulu bir boya olduğu ve derinin emilme özelliğinden kaynaklı olarak boya bir kat sürüldükten sonra beklenerek tonlarının istenilen düzeyde olması için ikinci veya üçüncü katı yapılır. Boyama işlemi bittikten sonra boyanmış deri kurumaya bırakılır.

Şekil 10. Boyama işlemleri bitmiş kurumaya bırakılmış deri (Orkun, 2020).

Boyama işleminden sonra lefleleme işlemi yapılmaktadır. Leflef boyayı sabitleyerek boya yapılmış alanın zarar görmesini boyanın akmasını ve çıkmasını engellemektedir. Bazı boyalar orijinal rengini lefleleme işlemi bittikten sonra net olarak göstermektedir.

Şekil 11. Leflefleme işlemi yapılarak tamamlanmış eser (Orkun, 2020).

3.2 ESER II / CACABEY MEDRESESİ

Eser adı: Gök Medrese

Eserin kullanım amacı: Dekoratif eşya

Eser Ölçüleri: 50cmx70cm

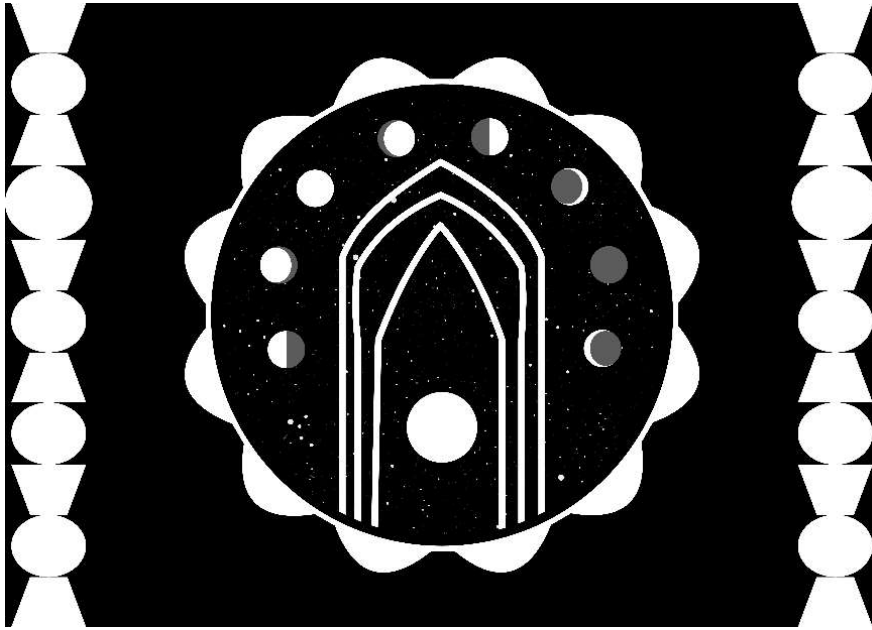
Uygulanan teknik: Deri yüzeyini keserek yüzeyde açıklıklar oluşturma belirlenen yerlerin boyanması ve kraft işleme uygulaması.

Kullanılan araç gereçler: 3 mm kalınlığında vaketa kösele deri, natürel renk. Deri kesim bıçağı, deri boyası (kahverengi, yeşil, turuncu), biz, fırça, leflef, maket bıçağı, çelik cetvel, aydıngeçer, gümüş kalemi, kraft,

Eserin konusu: Eser Türk mimarisi olarak bilinen Kırşehir’de bulunan Anadolu Selçuklu döneminde yapılan, Cacabey Camii eserinden esinlenerek yapılmıştır. Eserin ortasında bulunan Mavi kısım caminin içerisinde bulunan havuzu temsil etmektedir. Selçuklu döneminde bu havuzdan yararlanarak yıldızları ve Ayın döngülerini ve birçok astroloji olaylarının değerlendirildiği bilinmektedir. Havuzun etrafında Ayın döngüleri ön kısımda ise Cacabey camisinin girişindeki kapı yer almaktadır. Eserin iki yanında bulunan kısımlar, cami içerisine girdiğinizde taşlardan oluşan yapıyı göstermektedir. Bu taşların gezegen sayısı ile eşit olduğu bilinmektedir.

3.2.1 Tasarım Aşaması

Eserin tasarımı bilgisayar ortamında Affinity desinger grafik tasarım yazılımı ile vektörel çizim yapılmıştır. Yapılmasını istenilen ölçüye karar verdikten sonra o ölçülerde bir sayfa açılarak çalışılmaya başlanmaktadır.

Şekil 12. Gök Medrese isimli çalışmanın vektörel olarak bilgisayar ortamında çizilmiş hali (Orkun, 2020).

3.2.2 Uygulama Aşaması

Tasarım aşaması bittikten sonra ölçülere ve uygulamak istenilen deri işleme tekniğine göre kalınlığı ve yüzeyi uygun deri temin edilmektedir. Kraft yapılacağı için 3 mm kalınlığında ve yarı mamul malzeme tercih edilmektedir. Ayrıca natürel renk tasarıma uygun olmalıdır.

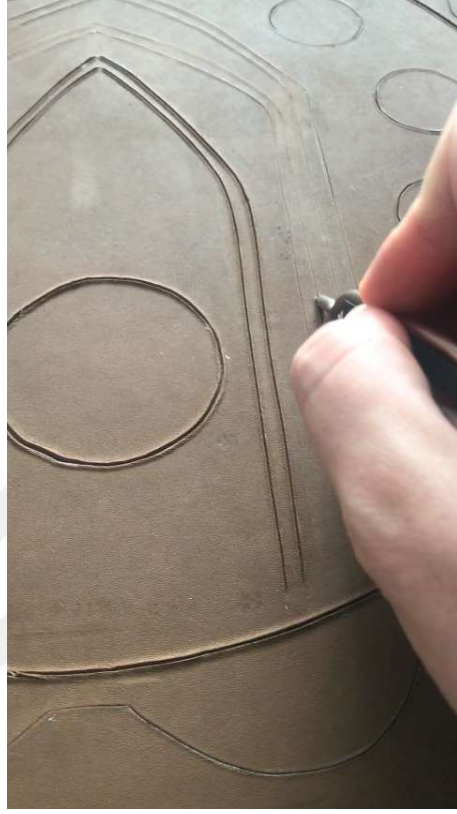

Şekil 13. 3mm kalınlığında yarı mamul deri (Orkun, 2020).

Alınan deri tablo boyutlarına uygun olarak kenarları düzgün şekilde maket bıçağı ve çelik cetvel yardımı ile kesilmektedir. Bilgisayar ortamında yapılan vektörel çizim, çıktısı alınarak aydıngeçir kağıdına çizilmektedir. Aydıngeçir kağıdı deriye çizimin aktarılmasını sağlayan bir gereçtir. Şeffaf ve yağlı bir dokusu bulunmaktadır. Çıktısı alınan vektörel çizim öncelikle aydıngeçir kağıdının altına konularak çizilir. Çizilen desen ters döndürülerek tekrar karakalem ile çizilmektedir. Bu işlemin amacı deriye aktarma yaparken desenin deriye ters çizilmesini engellemektir.

Derinin tasarımına uygun olarak yerleştirilen aydıngeçir kağıdı yapışkanı az olan para bandı ile sabitlenmektedir. Sabitleme işlemi bittikten sonra aydıngeçir kağıdı deri üzerindeyken tekrar çizilmektedir. Desen tamamen çizildikten sonra Aydıngeçir kağıdı kaldırılarak desenin deriye aktarma işlemi tamamlanmaktadır.

Derinin çizgilerinin üzerinden gümüş kalem ile tekrar çizilir buradaki amaç ıslatıldığında çizgilerin net görülmesini sağlamaktır. Gümüş kalem ile çizilen deri tamamen ıslatılmaya hazırdır. Deri su püskürtme suretiyle ıslatılmaktadır. Islatılan deri, kesim bıçağı ile önceden gümüş kalem ile çizdiğimiz noktalardan kesilmektedir.

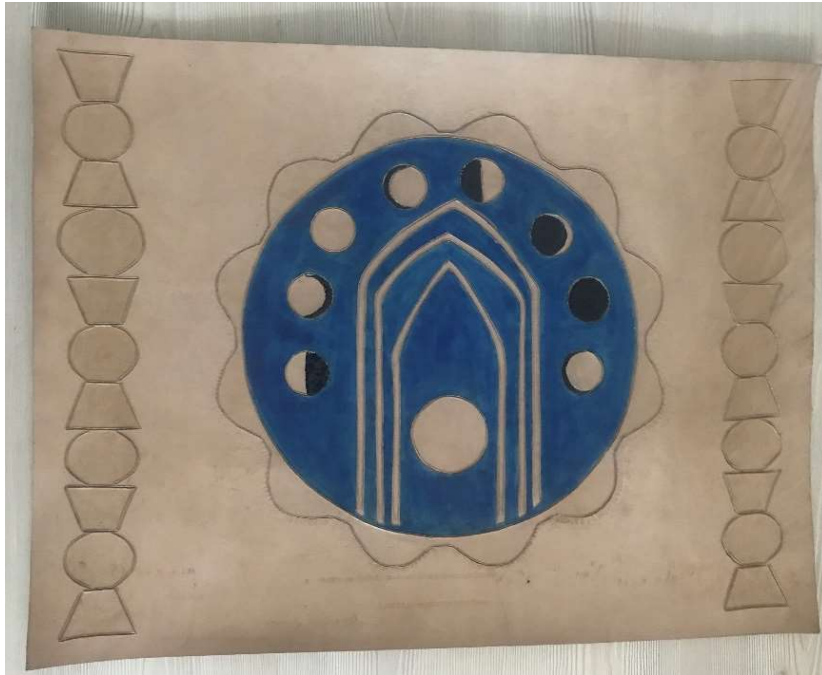
Şekil 14. Islatılmış deri üzerinde kesim bıçağının arkası ile aralarını açma işlemi (Orkun, 2020).

Kesim sırasında dikkat edilmesi gereken noktalardan bir tanesi elin kaldırılmadan kesmektir bu sayede aralarını açarken takılma ve bozulma olmamaktadır. Kesme esnasında derinin kuruması engellenmelidir. Kesim işleminden sonra yine kuruması engellenerek biz veya kesim bıçağının arkasında bulunan apart ile aralarını açarak deseni belirginleştirme işlemi yapılmaktadır. Ara açılma işlemi bitiminde deri düz bir zeminde kurumaya bırakılmaktadır.

Şekil 15. Islatılarak, kesme ve araları açılmış derinin kurumaya bırakılmış hali, rengi açıldığında kuruduğu anlaşılmaktadır (Orkun, 2020).

Deri tamamen kuruduktan sonra boyamaya hazır olmaktadır. Tamamen kuruduğu derinin renginin açılmasından anlaşılmaktadır. Deri boyası sulu bir boya olduğu ve derinin emilme özelliğinden kaynaklı olarak boya bir kat sürüldükten sonra beklenmekte ve sonra tonlarının istenilen düzeyde olması için ikinci veya üçüncü katı boya yapılmaktadır. Boyama işlemi bittikten sonra deri kurumaya bırakılmaktadır.

Şekil 16. Boyama işleminin bir bölümü tamamlanmış eser (Orkun, 2020).

Boyama işleminden sonra leflefleme işlemine geçilmektedir. Leflef boyayı sabitleyerek boya yapılmış alanın zarar görmesini boyanın akmasını ve çıkmasını engellemektedir. Bazı boyalar orijinal rengini leflefleme işlemi bittikten sonra daha belirgin olarak göstermektedir.

Şekil 17. Eserin leflefleme işlemi yapılmadan önceki hali (Orkun, 2020).

Şekil 18. Eserin leflefleme işlemi yapıldıktan sonraki hali (Orkun, 2020).

Leflef yapıldıktan sonra kuruması beklenmektedir. Çalışmanın tamamlanması için seçilen bir çerçeve yaptırılarak eser hazır hale getirilmektedir.

Şekil 19. Eserin tamamlanmış hali (Orkun, 2020).

3.3 ESER III / ABDAL KÜLTÜRÜ

Eser adı: Neşet Ertaş

Eserin kullanım amacı: Dekoratif eşya.

Eser Ölçüleri: 35cm x 25cm

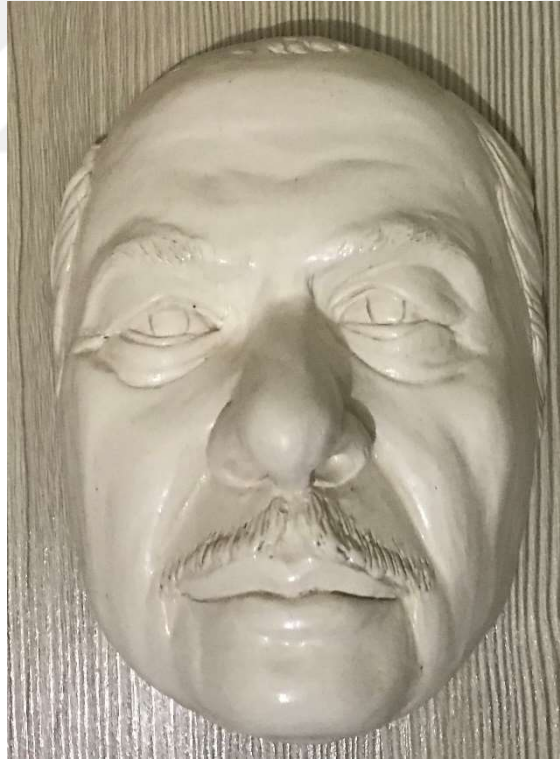
Uygulanan teknik: Islatarak şekil verme.

Kullanılan araç gereçler: İnce mask derisi, Natürel renk. Neşet Ertaş büstü, boya, fırça, leflef

Eserin konusu: Eser Abdal müziğinin en çok tanınan sanatçısı Neşet Ertaş'ı anlatmak. Kırşehir'li olarak bilinen Neşet Ertaş'ı şehir ile bütünleştirerek bir kültürel değer olarak deri sanatıyla anlatmak amaçlanmıştır.

3.3.1 Uygulama Aşaması

Mask uygulaması için önceden yaptırılmış Neşet Ertaş büstünden faydalanılmaktadır. Bu uygulamada derinin ıslandığı zaman şekil alma özelliği kullanılacaktır. Çalışmamıza uygun en uygun deri, en ince olanlardan oluşmaktadır. Genellikle masklık deri olarak bilinmektedir.

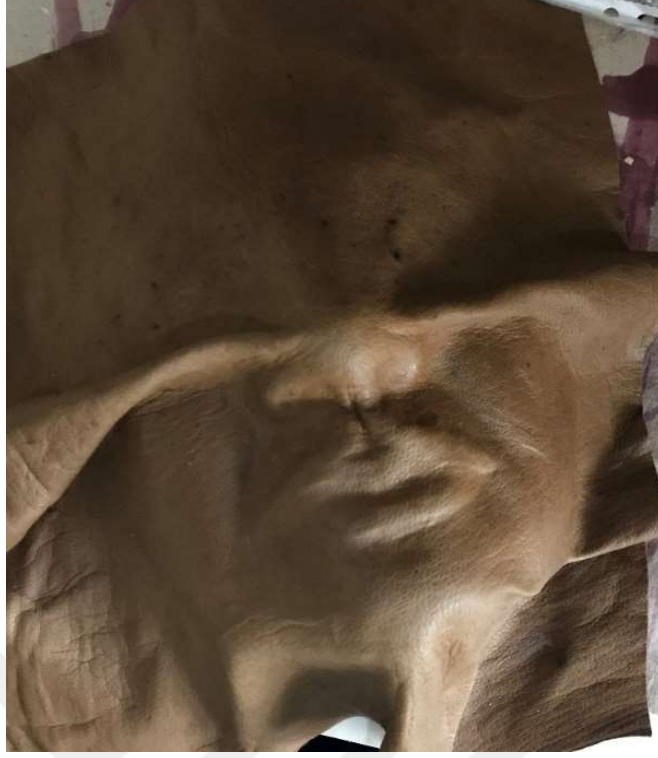
Şekil 20. Deriye şekil vermek için kullanılacak büst (Orkun, 2020).

Deri seçildikten sonra, derin su dolu bir kaptaki bir gün bekletilmektedir. Suda bekletmemizin amacı derinin yağdan arınmasını sağlamaktır. Deri yağdan arındığında çıkartılarak bir kere yıkanır buradaki maksat şekil verilen deride bozulmaların oluşmasını engellemektir. Yağda arınan deri şekil verilme işleminden sonra bozulmamaktadır.

Şekil 21. Islatma işlemi bittikten sonra bir süre beklemiş masklık deri (Orkun, 2020).

Islatma işlemi bittikten sonra verdiğimiz şeklin kalması için deri kurumaya yakın zamanda müdahale edilerek şekil vermeye başlanmaktadır. Tamamen ıslak iken verilen şekillerde bozulmalar meydana gelmektedir. Deri kurumaya başladığında renginden anlaşılmaktadır.

Şekil 22. Yüz hatlarına şekil verilmeye başlanılmış mask (Orkun,2020).

Altına koyulan büste deri orantılı şekilde yerleştirilir. Derinin kaymasını önlemek için yanlarına ağırlık konulabilir veya deriyi çalıştığımız büstün altına katlanarak derinin hareket etmesi engellenir. Tamamen kaymadığına emin olduktan sonra parmak uçları ile deriye baskı uygulanarak büstün iç kısımlarına girmesi sağlanmaktadır. Pot kısımlarını düzeltme için elle bastırıp çekilmektedir. İnce noktalar için ucu yumuşak deriye zarar vermeyecek kalem ucu veya plastik bir malzeme den yararlanılmaktadır.

Şekil verme işlemi devam ederken derinin kurumasını engellemek için bulunduğu yerden kaldırmadan, deri su püskürtme suretiyle ıslatılmaktadır.

Yüz hatları tamamen biten maskın yanlarını estetik görülmesi için tercihe göre rastgele büzüştürerek şekil verilmektedir.

Şekil 23. Yüzü ve yanları şekillendirilmiş kuruma aşamasındaki eser (Orkun, 2020).

Mask tamamen kuruduktan sonra boyama işlemine geçilmektedir. Boyama işlemi deri boyalarının yanı sıra kaliteli guaj boyalar ile yapılmaktadır. Göz, burun, dudak ve kaşlar için ince fırça ile yanak alın ve çene kısmı için kalın fırçalar tercih edilerek boyama işlemi tamamlanmaktadır.

Şekil 24. Eserin boyama aşaması (Orkun, 2020).

Şekil 25. Eserin boyama aşaması (Orkun, 2020).

Boyama işlemi bittikten sonra kurumaya bırakılmaktadır. Tamamen kurduğundan emin olduktan sonra guaj boyalı olan bölgeye sprej vernik uygulanarak parlaklığı sağlanır ve işlem tamamlanmaktadır.

Şekil 26. Eserin son hali (Orkun, 2020).

3.4 ESER IV / YÖRESEL DOKUMA MOTİFLERİ (ÇITLIK)

Eser adı: Çıtlık çantası

Eserin kullanım amacı: Kullanım eşyası.

Eser Ölçüleri: 20cm x 17cm

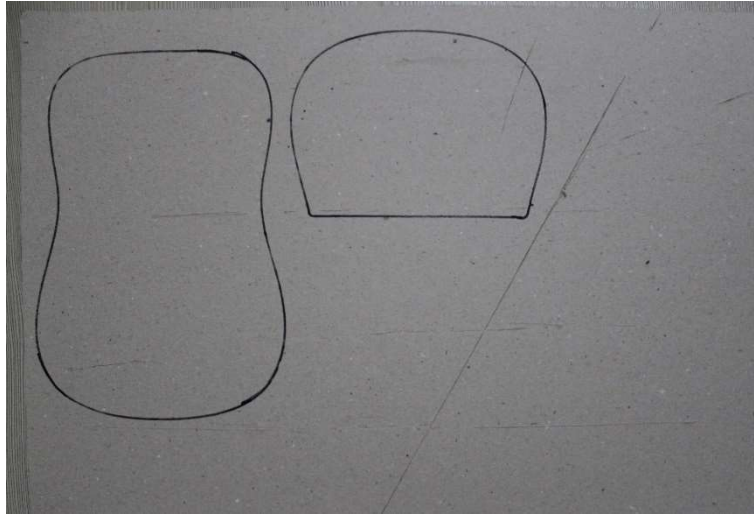
Uygulanan teknik: Kesip aralarını açma ve boyama, kraft.

Kullanılan araç gereçler: 2.5 mm kalınlığında vaketa kösele deri, natürel renk. Deri kesim bıçağı, deri boyası (kahverengi, mavi, sarı), biz, fırça, leflef, maket bıçağı, çelik cetvel, aydinger, gümüş kalemi, karton, kraft, çok amaçlı yapıştırıcı, çarklı zımba, etamin iğnesi, mumlu ip, fermejüp, çekiç, sünger, klips

Eserin konusu: Eserde Kırşehir’de bulunan halı ve kilim desenlerinde bulunan Kırşehir’e özgü bir deseni deri çanta teması ile birleştirmek amaçlanmıştır.

3.4.1 Tasarım Aşaması

Öncelikle model tespit edilmektedir. Model seçerken yaşa, kullanım amacına uygun olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Model seçimi tamamlandıktan sonra çantanın ölçüleri tespit edilmekte ve tespit edilen ölçülere uygun olarak çantanın ön-arka kısmı, körük ve sapı parşömen üzerine çizilmektedir. Modelin hatalarını anlamak adına parşömene çizmek oldukça fayda sağlamaktadır. Ayrıca çantaya verilecek form, biçim, hacim ve oranların belirlenmesi yönünden önemlidir. Modelin hataları belirlendikten sonra hata varsa düzeltilmelidir. Bu sayede deride hata yapma payı azalmakta ve malzemede ekonomiklik sağlamaktadır. Parşömen daha sonra mukavvaya aktarılmaktadır, mukavva kesilerek deri üzerine çizilir. Bu yöntem ile çıkardığımız mukavva, kalıp olarak birden fazla kullanım imkanı sağlamaktadır. Kalıp derinin üzerine yerleştirildikten sonra deri kesim bıçağı ile kesilmektedir. Bu esnada çantanın kulp kısımlarında şerit kesme bıçağından yararlanılmaktadır.

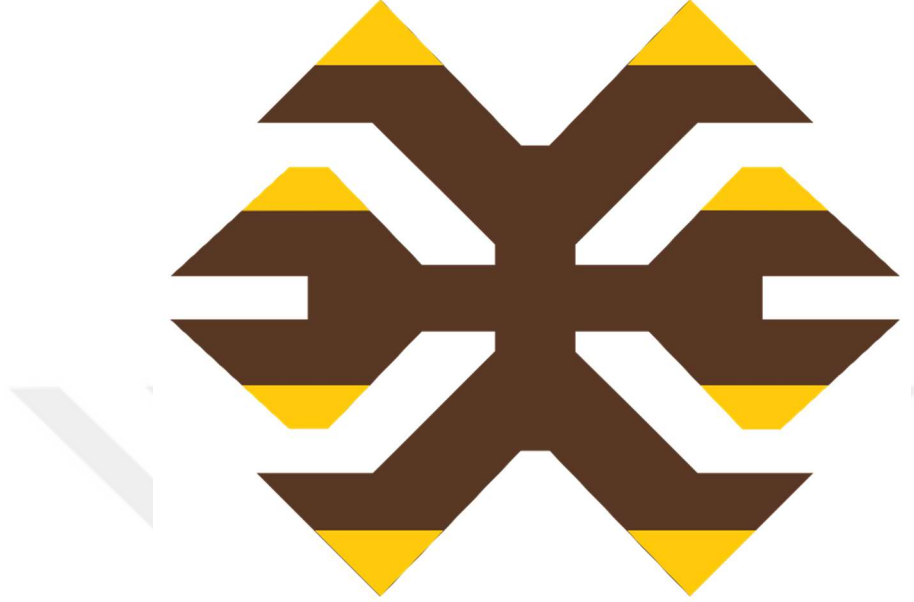

Şekil 27. Tasarımın mukavva üzerine çizilmesi (Orkun, 2020).

Tüm kalıplar hazırlandıktan sonra çantanın kapak kısmına desen yerleştirme işlemi gerçekleştirilmelidir. Desen çizimi için bilgisayar ortamında Affinity desinger grafik tasarım

yazılımı ile vektörel çizim yapılmıştır. Bu çalışmada da eser üzerinde çıtlık motifi kullanılmıştır.

“Çıtlık” motifi Kırşehir düz dokumalarında ve özellikle Dalakçı kilimlerinde sık kullanılan bir motiftir.

Şekil 28. “Affinity Desinger” grafik tasarım yazılımı ile hazırlanan vektörel çıtlık motifi çizimi (Orkun, 2020).

3.4.2 Uygulama Aşaması

Bilgisayar ortamında yapılan vektörel çizim, çıktısı alınarak aydıngeç kağıdına çizilmektedir. Aydıngeç kağıdı deriye çizimin aktarılmasını sağlayan bir gereçtir. Şeffaf ve yağlı bir dokusu bulunmaktadır. Çıktısı alınan vektörel çizim öncelikle aydıngeç kağıdının altına konularak çizilir. Çizilen desen ters döndürülerek tekrar karakalem ile çizilmektedir. Bu işlemin amacı deriye aktarma yaparken desenin deriye ters çizilmesini engellemektir.

Derinin tasarımına uygun olarak yerleştirilen aydıngeç kağıdı yapışkanlı az olan para bandı ile sabitlenmektedir. Sabitleme işlemi bittikten sonra aydıngeç kağıdı deri üzerindeyken tekrar çizilmektedir. Desen tamamen çizildikten sonra Aydıngeç kağıdı kaldırılarak desenin deriye aktarma işlemi tamamlanmaktadır.

Derinin çizgilerinin üzerinden gümüş kalem ile tekrar çizilir buradaki amaç ıslatıldığında çizgilerin net görülmesini sağlamaktır. Gümüş kalem ile çizilen deri tamamen ıslatılmaya hazırdır.

Şekil 29. Aydinger kağıdından, deriye çizimin aktarılması
(Orkun, 2020).

Uygulamak istediğimiz Kraft tekniği için derinin tamamı su ile ıslatılmaktadır. Islatılan deri biraz beklettikten sonra uygun kraft modeli ile desen etrafından çekiç ile dövülerek desen ortaya çıkartılmaktadır.

Şekil 30. Islatılmış ve kraft işlemi başlatılmış deri çanta kapağı (Orkun, 2020).

Şekil 31. Bir kraft modeli ve kraft yapılmakta olan ıslatılmış deri (Orkun, 2020).

Kraft işlemleri yapılırken dikkat edilmesi gereken nokta mermer zemin kullanılmasıdır. Yapılan kraftın daha net çıkmasını sağlamaktadır.

Şekil 32. Kraft yapılmakta olan ıslatılmış deri, ayrıntılı görüntüsü (Orkun, 2020).

Şekil 33. Kraft işleminin mermer zeminde yapılması ve kuruma aşaması (Orkun, 2020).

Kraft işleminin bittikten sonra deri kurumaya bırakılmaktadır. Deri kuruduktan sonra deriye tekrar çizim yapılarak çantanın arkasına gelen kısım desen ile süslenmiştir. Aynı işlemler tekrar yapılmaktadır.

Şekil 34. Desenler tamamlandıktan sonra kurumuş, boyamaya hazır deri çanta ön-arka kapak (Orkun, 2020).

Derinin boyanması için derinin tamamen kurumuş olmasına dikkat edilmektedir. Kuruyan deri boyama işlemine hazır hale geldiğinde renkler belirlenmektedir. Renkler kullanılacak yerlere uygun olarak ufak alanlarda fırça geniş alanlarda sünger yardımı ile boyanmaktadır.

Şekil 35. Desenleri fırça yardımı ile boyanmış deri çanta ön-arka kapak (Orkun, 2020).

Şekil 36. Boyanmış desen detaylı görüntüsü (Orkun, 2020).

Desen kısımları boyanan deri, boya kurduktan hemen sonra boyanın üstüne leflef atılarak boyanın sabitlenmesi ve tekrar üstüne boya almaması sağlanır. Leflef kurduktan sonra çanta istediğimiz bir renge tamamı sünger yardımı ile boyanır. Bu işlemde dikkat edilmesi gereken nokta boyanın orantılı şekilde dağılmasını sağlamaktır. Körük ve kapak yine aynı renkte sade şekilde boyanmaktadır.

Şekil 37. Boyama işlemi tamamlanmış leflef atılmaya hazır deri çanta parçalarının tamamı (Orkun, 2020).

Deri çantanın boyama ve leflef yapılma işlemi bittikten sonra birleştirme yerlerini deri kesim bıçağı ile tıraşlama yapılmaktadır. Tıraşlama işlemi yapılırken kesim bıçağı yan tutularak tek yöne doğru deri inceltilmektedir. Bu işlem çantanın yapıştırma yerlerini tıraşlayarak hem kolay yapışmasını hem de yapıştırılan derinin daha sağlam tutmasını sağlamaktadır. Tıraşlama işlemi bittikten sonra çok amaçlı yapıştırıcı sürülmektedir. Sürülen yapıştırıcının sağlam olması için kuruması beklenmektedir. Kurutulan yapıştırıcılar uç uca gelecek şekilde birleştirilmektedir.

Şekil 38. Deri çanta birleştirme noktaları tıraşlama işlemi (Orkun, 2020).

Şekil 39. Birleştirme işlemi yapılmış deri çanta (Orkun, 2020).

Birleştirme işleminden sonra tasarımınıza uygun olan yerlere klipsler yerleştirilmektedir.

Şekil 40. Klipsleri yerleştirilmiş deri çanta (Orkun, 2020).

Kenarları yapıştırılmış olan deri çantanın yapıştırma yerlerinde çarklı zımba ile delikler açılarak dikilme işlemi yapılmaktadır. Dikilme işlemi sırasında tercihen 2 tür ip kullanılmaktadır. Birincisi derinin kendisinden üretilen sıırım diğeri mumlu iptir. Çalışmamızda mumlu ip tercih edilmiştir.

Şekil 41. Çarklı zımba ile delinmekte olan deri çanta (Orkun, 2020).

Delme işlemi sonrasında mumlu ip ile istediğimiz bir dikiş yöntemi ile çanta dikilerek hazır hale getirilmektedir.

Çanta kulp takımı için istediğimiz uzunlukta kesilen deriyi yanlardan çıtçıt yardımı ile çantaya sabitlenmektedir.

Şekil 42. Eserin tamamlanmış hali (Orkun, 2020).

3.5 ESER V/ YÖRESEL DOKUMA MOTİFLERİ (PENÇE)

Eser adı: Kıryel

Eserin kullanım amacı: Dekoratif eşya.

Eser Ölçüleri:39cm x 39cm

Uygulanan teknik: Yakma tekniği

Kullanılan araç gereçler: 3.2 mm kalınlığında vaketa kösele deri. (natürel renk) Deri yakma makinesi, leflef, çelik cetvel, aydinger, gümüş kalemi, deri kesim bıçağı, saat mekanizmaları.

Eserin konusu: Eser Kırşehir’de bulunan halı yastıktan esinlenerek yapılmıştır. Eserde bulunan desen ‘Mucur yastığı’ adıyla bilinen pençe motifi kullanılarak tasarlanmıştır.

3.5.1 Tasarım Aşaması

Kırşehir yöresinde el dokuması halı yastık kullanımı oldukça yaygındır. Genç kızların çeyizlerinde de halı yastıklar ilk sırada yer almaktadır. Farklı motif ve desen özelliklerine sahip bu halı yastıklar arasında ‘Mucur yastığı’ adıyla bilinen ve 6’lı takım halinde çeyizlik olarak dokunan yastıklar en tanınmış örneklerdir. Bu halı yastıklarda, köşelerde ‘pençe’ ortada ise dokumacıların ‘top’ adını verdiği farklı tipte göbek motifleri yer almaktadır. Pençe motifi sabit kalmakla birlikte top motifleri değişiklik göstermektedir

Eserin tasarımı Kırşehir halı yastıklarında bulunan pençe motifi kullanılarak, vektörel çizimi yapılmıştır.

Şekil 43. Saat tasarımı için çizilmiş Kırşehir halı yastık deseni (Orkun, 2020).

3.5.2 Uygulama Aşaması

Tasarım aşaması bittikten sonra ölçülere ve yapmak istediğimiz deri tekniğe uygun olarak deri alınmaktadır. Bu aşamada derinin kalınlığı ve yüzeyi seçilerek alınmalıdır.

Alınan deri saat tasarımına uygun olarak deri kesim bıçağı ile kesilmektedir.

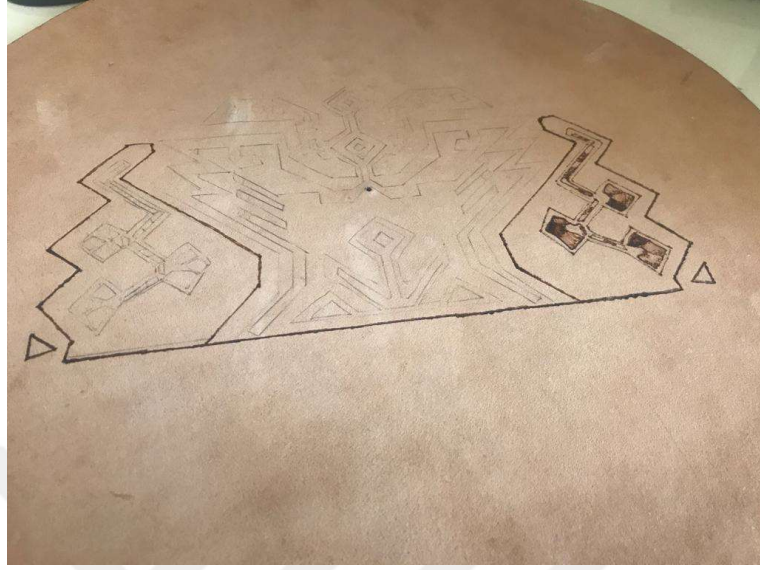

Şekil 44. Duvar saati formatına uygun olarak kesilmiş natürel renk vaketa deri (Orkun, 2020).

Bilgisayar ortamında yapılan vektörel çizim, çıktısı alınarak aydıngeç kağıdına çizilmektedir. Aydıngeç kağıdı deriye çizimin aktarılmasını sağlayan bir gereçtir. Şeffaf ve yağlı bir dokusu bulunmaktadır. Çıktısı alınan vektörel çizim öncelikle aydıngeç kağıdının altına konularak çizilir. Çizilen desen ters döndürülerek tekrar karakalem ile çizilmektedir. Bu işlemin amacı deriye aktarma yaparken desenin deriye ters çizilmesini engellemektir.

Derinin tasarımına uygun olarak yerleştirilen aydıngeç kağıdı yapışkanlı az olan para bandı ile sabitlenmektedir. Sabitleme işlemi bittikten sonra aydıngeç kağıdı deri üzerindeyken tekrar çizilmektedir. Desen tamamen çizildikten sonra Aydıngeç kağıdı kaldırılarak desenin deriye aktarma işlemi tamamlanmaktadır.

Desen aktarıldıktan sonra deri yakma makinesi ile çizgilerin üzerinden yakma işlemi gerçekleştirilmektedir. Bastırma ve süreye göre renk değişimi oluşturmaktadır.

Şekil 45. Yakma işlemi aşaması (Orkun, 2020).

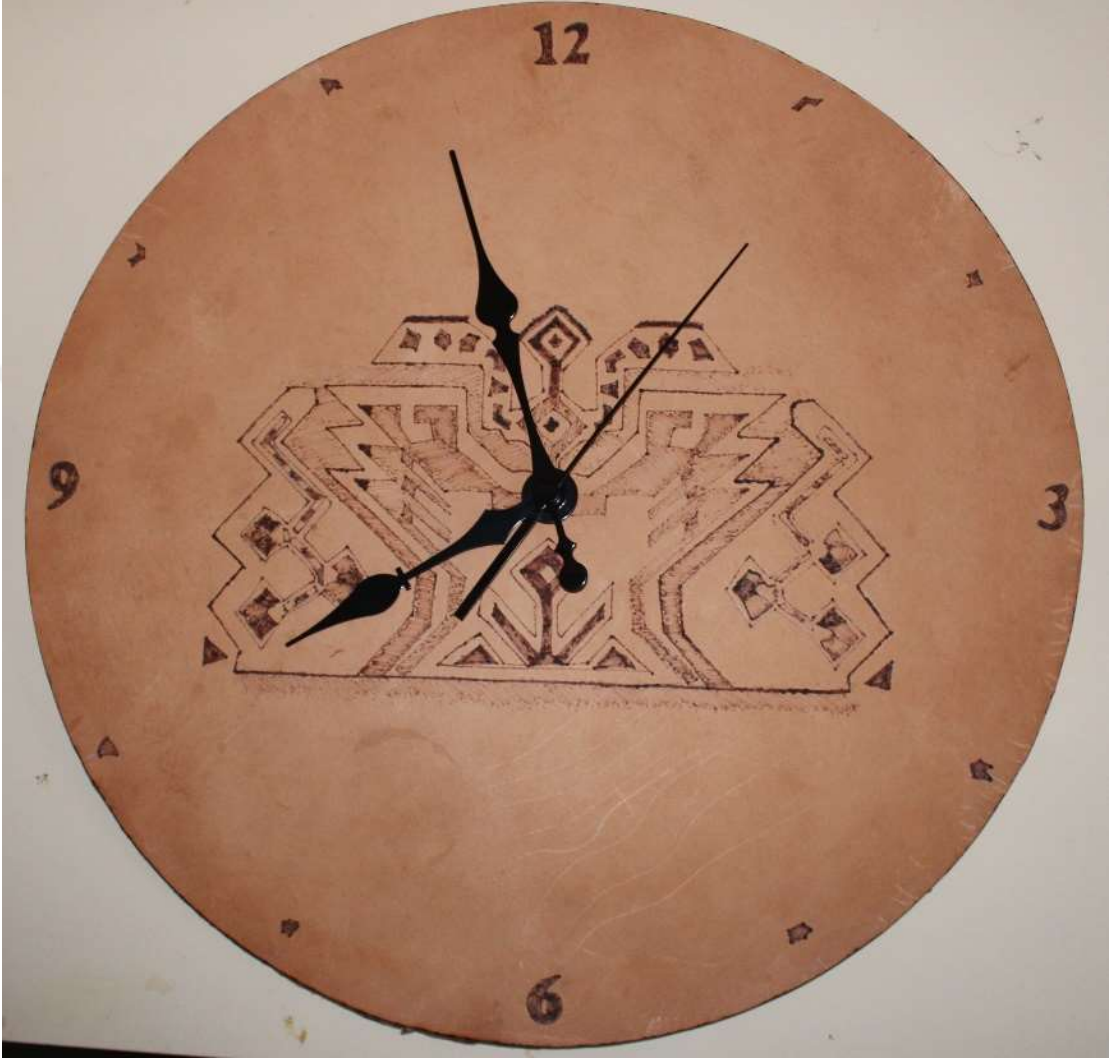
Şekil 46. Yakma işlemi aşamasında, deseni tamamlanmış duvar saati (Orkun, 2020).

Desenin yakma işlemi tamamlandıktan sonra saatlerin yerlerini belirlemek için deri 4 eşit parçaya ayrılmaktadır. Ayrımın uç noktaları 12, 3, 6 ve 9 rakamları yerleştirilmektedir her bir dilim iki eşit parçaya bölünerek ara saatler ortaya çıkmaktadır. Saat yerleri belirlenerek rakamlar yakılarak çizim işlemi yapılmaktadır.

Şekil 47. Rakamların yerleştirilmesi ve yakma işlemi (Orkun, 2020).

Rakamlar yerleştildikten sonra desenin tam ortasına delme aleti yardımı ile saatin motoru girecek büyüklükte delme işlemi yapılmaktadır. Akrep yelkovan ve saniye yerleştirilerek tasarım tamamlanmaktadır.

Şekil 48. Eserin tamamlanmış hali (Orkun, 2020).

3.6 ESER VI / GELİN AYNASI

Eser adı: Güzellik aynası

Eserin kullanım amacı: Dekoratif eşya.

Eser Ölçüleri: 50cm x 60cm

Uygulanan teknik: Islatarak şekil verme.

Kullanılan araç gereçler: Masklık deri, natürel renk. Deri kesim bıçağı, deri boyası (kahverengi), fırça, leflef, maket bıçağı,

Eserin konusu: Tasarım Kırşehir’de yapılan eski düğünlerden gelen bir gelenek olan kız tarafının çeyizi ile birlikte verilen gelin aynasından esinlenerek yapılmıştır. Gelin aynasını deri ile süsleyerek çerçeve yapılmıştır. Çalışma kültürel değerlerin yaşatılmasını ve dericiliği geleneklere dahil etme amacı ile tasarlanmıştır.

3.6.1 Tasarım Aşaması

Gelin aynası için öncelikle uygun ebatlarda bir ayna alınır. Alınan aynanın boyutlarına uygun natürel renk masklık deri tercih edilmektedir. Bu uygulamada derinin ıslandığı zaman şekil alma özelliği kullanılacaktır. Çalışmamıza en uygun deri, ince olanlardan oluşmaktadır. Genellikle masklık deri olarak bilinmektedir.

3.6.2 Uygulama Aşaması

Deri seçildikten sonra, derin su dolu bir kaptaki 48 saat bekletilmektedir. Suda bekletmemizin amacı derinin yağdan arınmasını sağlamaktır. Deri yağdan arındığında çıkarılmaktadır. Buradaki maksat şekil verilen deride bozulmaların oluşmasını engellemektir. Yağda arınan deri şekil verilme işlemi tamamlandıktan sonra kurduğunda verilen şekiller bozulmamaktadır.

Şekil 49. 48 saat su içerisinde beklemiş masklık deri. (Orkun, 2020).

Sudan çıkarılan deriye çıktığı anda işlem yapmak yanlıştır. Sudan çıkarılan deri bir süre bekletildikten sonra şekil verme işlemi başlamaktadır. Deri tamamen ıslak iken yapılan şekil vermeler bozulmalara deri ıslak olduğundan verilen şeklin tekrar bozulmasına neden olacaktır. Deri sudan çıkarıldıktan sonra rengi takip edilerek kurumaya yakın bir zaman tercih edilmelidir. Rengini alan deri şekil vermeye hazırdır. Derinin ayna ile birleştirilme işlemi yapılırken aynanın alt kısmında deriden düz paylar verilmelidir. Bu paylar şekil verme işlemi bittikten sonra derimizin aynaya yapıştırılmasını sağlamaktadır.

Şekil 50. Kenar pay ve boşluklarını ayarlama işlemi (Orkun, 2020).

Deri ıslandıktan sonra kolayca şekil alan bir malzemedir. Aynanın kenarına istediğim kalınlıkta deriyi parmaklarımız ile sıkarak ve aynaya doğru iterek istediğimiz şekli verebiliriz. Bu işleme büzdürme adı verilmektedir.

Şekil 51. Büzdürülerek şekil verilen deri (Orkun, 2020).

İnce noktaları için uç kısmı yumuşak ve deriye zarar vermeyecek kalem ucu veya plastik bir malzemedен yararlanılabilir.

Büzdürme aşamasında ayna sabit kalmalı ve verilen şekil sonrası deri kuruyana kadar hareket ettirilmemelidir. Aynanın dört tarafı şekil verildikten sonra tamamen kuruyana kadar beklenmelidir.

Şekil 52. Dört tarafı bitirilmiş, kurumaya bırakma işlemi (Orkun, 2020).

Deri tamamen kuruduktan sonra boyama işlemi yapılmaktadır. Bu aşamada aynaya boya değmemesi için para bandı ile kenarları kapatılmaktadır. Deri yerleştirilir ve sünger yardımı ile boyama yapılmaktadır.

Şekil 53. Sünger ile boyama. Süngere alınan boya miktarı (Orkun, 2020).

Boyama başladığında derinin hareket etmemesine dikkat edilmelidir. Boyama sırasında ıslanan deri şekil değiştirebilir.

Şekil 54. Boyama işlemi aşaması (Orkun, 2020).

Şekil 55. Boyama işlemi aşaması (Orkun, 2020).

Boyama işlemi sırasında iç kesimlere boya girmemesi durumunda sünger biraz sıkılarak sünger içerisindeki boya deriye az miktarda akıtılmaktadır.

Boyama işlemi dört kenarda da uygulandıktan sonra kurumaya bırakılmaktadır. Boyanın tamamen kurduğundan emin olduktan sonra eskitme görüntüsü için büzdürülen derinin yukarıda kalan kısımları ince zımpara yardımı ile zımparalanmaktadır. Bu aşamada zımpara seçimi kare tercih edilmektedir.

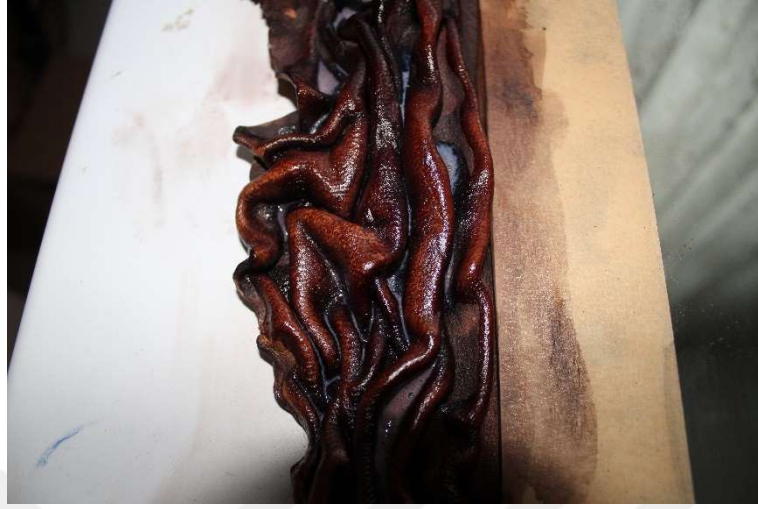
Şekil 56. Zımparalama işlemi, kare zımpara (Orkun, 2020).

Şekil 57. Zımparalama işlemi sırasında oluşan deri görüntüsü (Orkun, 2020).

Zımparalama işlemi sonrasında derinin üzerinde oluşan boya ve deri taneleri hava yardımıyla derinin üstünden temizlenmektedir.

Derinin boyasını sabitlemek için zımparadan sonra leflef sürülmektedir. Leflef sürme işlemi sünger yardımı ile yapılmaktadır. Leflef boyanın sabitlenmesini ve parlak gözükmesini sağlamaktadır.

Şekil 58. Lefleflene işlemi (Orkun, 2020).

Lefleflene işlemi derinin ince olması sebebi ile yavaş ve derinin leflefi emmesini sağlayarak yapılmaktadır.

Leflef tamamen kuruduktan sonra ayna kaldırılır ve bantları temizlenmektedir. Derinin kenarlarından vermiş olduğumuz paylar çok amaçlı yapıştırıcı sürülerek beklenir. Yapıştırıcı tamamen kurumadan yapıştırma işlemi gerçekleştirilmemelidir.

Şekil 59. Yapıştırıcı sürülme işlemi (Orkun, 2020).

Yapıştırma işlemi gerçekleşirken derinin hareket etmemesine dikkat edilmelidir. Üstüne ağırlık koymak gerekebilir.

Gelin aynasına tercihe göre kurdele bağlanabilir. Kız evinden erkek evine hediye olarak götürüldüğü için bu bir gelenek olarak devam etmektedir.

Şekil 60. Eserin tamamlanmış hali (Orkun, 2020).

3.7 ESER VII / KIRŞEHİR HARİTASI

Eser adı: Şehr-i Miras

Eserin kullanım amacı: Dekoratif eşya.

Eser Ölçüleri: 130cm x 110cm

Uygulanan teknik: Islatarak şekil verme, boyama.

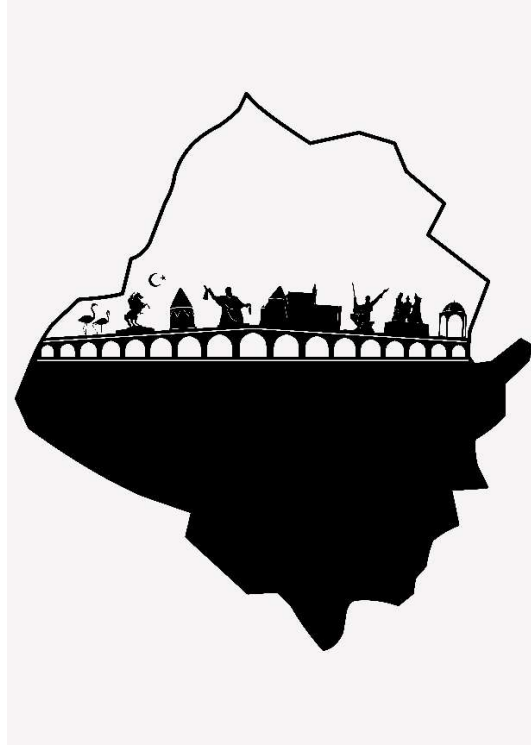
Kullanılan araç gereçler: Davul derisi (natürel renk). Deri kesim bıçağı, deri boyası (kahverengi), mürekkep, fırça, leflef,

Eserin konusu: Eski zamanlarda savaş stratejileri belirlemek, yerleşim yerlerini görmek adına kullanılan, deri üzerine çizilen yaşam yerlerinin sınırlarını ve engebe gibi arazi şartlarını gösteren haritalar bulunmaktadır. Bu haritalardan esinlenerek Kırşehir'in haritasını ve üzerinde kültürel mirasların, doğal güzelliklerin yer aldığı bir harita oluşturmak amaçlanmıştır. Harita üzerinde Ahi Evran, Kırşehir'in meydanında bulunan Atatürk heykeli, Cacabey camii, Muharrem Ertaş heykeli, gibi birçok öğeye yer verilecektir.

3.7.1 Tasarım Aşaması

Öncelikle tasarımın uygulama aşamasın da davul derisi gerildikten sonra yapılması gerekmektedir. Kuruma işleminden sonra tasarım boyutları belirlenir. Tasarım boyutu için öncelikle deri gerdirilmelidir aksi taktirde deride oluşacak büyüme ve küçülmeler tasarımı etkileyebilir. Kuruyan deriden ölçüler alındıktan sonra tasarım işlemine başlanılmaktadır.

Eserin tasarımı bilgisayar ortamında Affinity desinger grafik tasarım yazılımı ile vektörel çizim yapılmaktadır.

Şekil 61. Davul derisi için yapılan tasarım (Orkun, 2020).

3.7.2 Uygulama Aşaması

Kullanım amacına uygun daha önceden kesim bıçağı ile düzeltme işlemi görmeyen davul derisi temin edilmektedir. Davul derisi ilk olarak çok sert bir yapıya sahiptir hareket ettirmesi zor bir deridir. Derimizi harita çizimi için öncelikle düzleştirmek gerekmektedir.

Davul derisi bol su ile ıslatılmalı ve bir kabın içerisinde 24 saat bekletilmelidir. Davul derisi bekletildikten sonra çok yumuşak bir yapıya sahip olmaktadır. Bu aşamada kurumayı beklenilmeden boyutları uygun bir çerçeve içerisinde gerdirme işlemi yapılmalıdır. Gerdirme sırasında kullanılan ip misina tercih edilmektedir. Deri kuruma işlemi sırasında çok gerileceği için diğer iplerde kopma yaşanmaktadır. Gerdirme işlemi yapılırken İpne ve misina kullanılarak boyutlara uygun 4 taraflı sağlam bir tahta tercih edilmelidir. İğne kenarlardan 1 santim boşluk kalacak şekilde batırılarak dikilmelidir. Kuruma sırasında deriden yırtılmaların ve kopmaların olmaması için bu işlem önemlidir.

Şekil 62. Islak davul derisi. Gerdirmek için kullanılan tahtası ve misina ipi (Orkun, 2020).

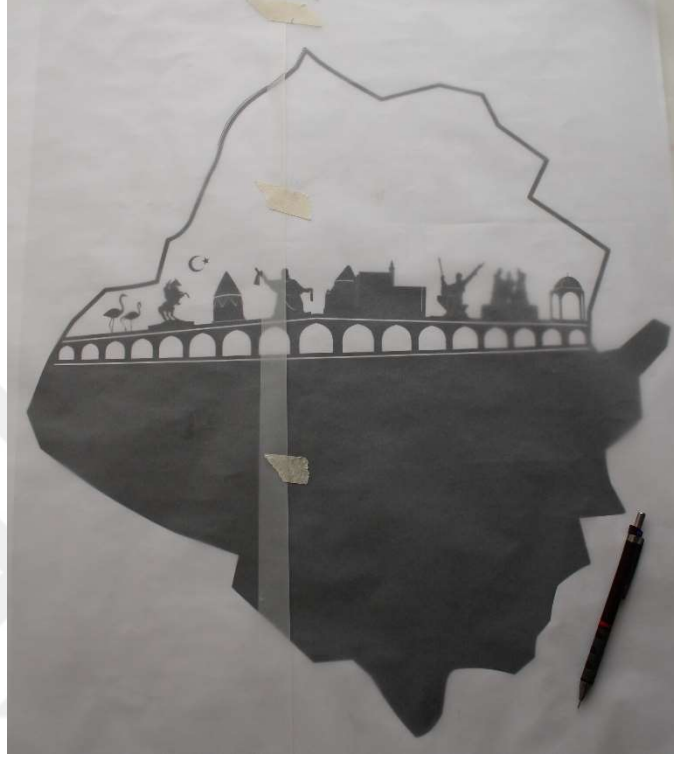

Şekil 63. Gerdirme işlemi sonrası kurumaya bırakılmış davul derisi (Orkun, 2020).

Şekil 64. Gerdirilerek kurutulmuş davul derisi (Orkun, 2020).

Bilgisayar ortamında yapılan vektörel çizim, çıktısı alınarak aydıngeçer kağıdına çizilmektedir. Aydıngeçer kağıdı deriye çizimin aktarılmasını sağlayan bir gereçtir. Şeffaf ve yağlı bir dokusu bulunmaktadır. Çıktısı alınan vektörel çizim öncelikle aydıngeçer kağıdının altına konularak çizilir. Çizilen desen ters döndürülerek tekrar karakalem ile çizilmektedir. Bu işlemin amacı deriye aktarma yaparken desenin deriye ters çizilmesini engellemektir.

Şekil 65. Aydıngeçer kağıdına desenin aktarılması (Orkun, 2020).

Derinin tasarımına uygun olarak yerleştirilen aydıngeer kağıdı yapışkanı az olan para bandı ile sabitlenmektedir. Sabitleme işlemleri bittikten sonra aydıngeer kağıdı deri üzerindeyken tekrar çizilmektedir. Desen tamamen çizildikten sonra Aydıngeer kağıdı kaldırılarak desenin deriye aktarma işlemleri tamamlanmaktadır.

Şekil 66. .Aydıngeer kağıdındaki desenin, deriye aktarılması (Orkun, 2020).

Şekil 67. Aktarma işlemleri tamamlandıktan sonra oluşan karakalem görüntüsü (Orkun, 2020).

Davul derisi diğer derilerden farklı olarak m¼rekkabi tutmaktadır. Tasarım m¼rekkap ile çizilmektedir.

Şekil 68. Eserin boyama aşaması (Orkun, 2020).

Şekil 69. Eserin boyama aşaması (Orkun, 2020).

Tasarımın desen gelen yerleri mürekkep ile haritanın alt tarafı deri boyası ile boyanmaktadır. Boyama işlemi sırasında deri boyaya kat kat sürülmelidir. Boyanın fazla sürülmesi durumunda deri ıslanacağı için bozulmalar olabilir.

Şekil 70. Eserin boyama aşaması, her katta boyanın kuruması beklenmektedir (Orkun, 2020).

Boyama işlemi bittikten sonra lefleleme işlemi yapılmaktadır. Lefleleme işlemi sünger yardımı ile yapılabilir. Bu işlemin amacı derideki boyayı sabitlemek ve daha parlak bir görünüm kazandırmaktır. İşlemler bittikten sonra tercihe göre gerdirmek için kullanılan misina kesilerek sergilenebilir veya kesilmeden gerilmiş halde sergilenebilmektedir.

Şekil 71. Eserin tamamlanmış hali (Orkun, 2020).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma Kırşehir kültürel değerlerinin deri üzerine işlenmesi, kültürel öğelere yeni tasarımlarla sunmak ve dericiliği tekrar canlandırmak amacı ile yapılmıştır. Ürün elde etmek için geleneksel deri işleme yöntemini kullanarak tasarımları özgün, el işçiliği ile üretilen ürünler ortaya çıkarılmıştır.

Kırşehir İç Anadolu bölgesinde bulunan kültür açısından zengin köklü alanlarda hizmet vermiş ve önemli şahsiyetlere ev sahipliği yapmış bir şehirdir. Kızılırmak nehri havzalarında kurulan bu şehir Hititler, Persler, Romalılar gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve son olarak yükselişe geçtiği Anadolu Selçuklu döneminde dericilik alanında da önemli adımlar atılmış kurulan Ahi Teşkilatı sayesinde şehir bu sanat dalında merkez konumuna getirilmiştir.

Kırşehir köklü tarihi ile birlikte birçok kültürel zenginliği ve tarihi mirası içerisinde barındırmaktadır. Kırşehir tarihi yerleri, gelenek görenekleri, yöresel kıyafetleri, türküleri, yöresel yemekleri ve el sanatları gibi kültürel değerlere ev sahipliği yapmaktadır. Bu kültürel değerler temel alınarak Cacabey Medresesi, Ahilik Kültürü, Abdal Kültürü, dokumacılık, evlenme adetleri ve Kırşehir haritası seçilmiştir. Seçilen kültürel değerlerin özgün tasarımları yapılarak deri üzerine aktarılmıştır.

Deri kalın dayanıklı ve esnek yapılı olması nedeniyle iyi işlendiği takdirde birçok alanda kullanışlı hale gelebilmektedir. Çeşitli hayvanlardan alınan deriler protein yağ ve su içermekte olup belli bir nem seviyesini geçince bakteriyel bozulmaya sebep olmaktadır. Bu nedenle 6 ay kadar uzun süreli bir koruma ve tuzlama işleminden geçmektedirler. Sonrasında uygulanan salamura işlemi ile deri gerekli forma ulaşmaktadır. Bu bağlamda uzun süre muhafaza edilebilir, saklanabilir ve gelecek kuşaklara aktarılabilir bir malzeme halini almaktadır. Yaptığımız çalışmalarda ise derinin üstüne işlenecek olan tasarımların uzun süreli olarak muhafaza işlemi sağlanarak gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır.

Yapılan çalışmalarda dericilik sanatı ön plana çıkarılıp ilin köklü el sanatı gelecek kuşaklara aktarılırken, çalışmanın ikinci önemli amacı olan Kırşehir'e ait kültürel değerlerde deri işleme sanatı ile ortaya konulmaktadır. Birçok sanat dalıyla birleşerek büyük miraslar bırakabilecek olan bu sanatın yaptığımız çalışmalar ve yapılacak olan benzeri çalışmalar sayesinde ilerletilebileceğine düşünülmektedir. Çıkarılan her bir eser geleceğe geçmişten bir adımdır. Bu konuda dolaylı veya doğrudan birçok şekilde insanların bilinçlendirilmesi ve geçmişte yaşatılan sanatlara sahip çıkması amaçlanmıştır. Dericilik sanatı teşvik ettirilerek, sürekli hale getirmelidir.

Bu çalışmanın bundan sonra yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağı ve deri sanatı ile çok farklı fonksiyonel ve dekoratif materyaller üretilerek günlük hayatımızda daha fazla yer alacağı düşünülmektedir.

Tasarlanan ürünlerin çeşitlendirilerek, hediye ve turistik eşya bağlamında değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Kültürel öğelerin el sanatları çalışmalarıyla ürün haline dönüştürülmesi kaybolmaya yüz tutmuş deri sanatının sürdürülebilirliğine de önemli katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, İ. (2018) Kırşehir il Merkezindeki Türk Mimari Eserler. Yüksek Lisans Tezi.
- Ağakay, M. (1974). Türkçe Sözlük, Bilgi Basımevi. Ankara.
- Akalın, S. Yılgör, A. ve N. Seyhan. (1993). Ayakkabıcılık Terimleri Sözlüğü, Boğaziçi Yayınları. İstanbul.
- Akbayar, N. Sakaoğlu, N. (2002) Derinin Anadolu'da Bin Yıllık Öyküsü Creative Yayıncılık. İstanbul.
- Akman, H. (2006). Gönül Dağında Bir Garip “Neşet Ertaş”. Türkiye İş Bankası Kültür
- Alpaut, A. (1957). Tatbiki Dericilik. İstiklal Matbaası, Ankara.
- Anonim. (1984) Deri Semineri Bildirileri. Türk Henkal A.Ş. Güzel Sanatlar Matbaası. İstanbul.
- Anonim. (2007) International Finance Corporati. Environmental, Health, and Safety Guidelines for Tanning and Leather Finishing.
- Apak İ. İslam Alimleri Ansiklopedisi 2. baskı (2016) Türkiye Gazetesi Yayınları.
- Arlı, M. (1990). Köy El Sanatları. Ankara.
- Aslanapa, O. (1974). Türk ve İslam Sanatı. Nurgök Matbaacılık. İnkılap Kitapevi. İstanbul.
- Ayata, S.(2006) Kırşehir Yöresi Abdallarının Dini İnanışları Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Kayseri
- Bauman, Zygmunt. (1999). Çalışma Tüketecilik ve Yeni Yoksulluklar, Çevirmen: Yılmaz, A. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bayram, M. (1991). Ahi Evran ve Ahi Teşkilâtının Kuruluşu. Konya.
- Ceylan, K. (2012). Ahilik Türk-İslam Medeniyetinde Dünyevi ve Uhrevi Sistem. T.C Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kültür Yayınları. No:1 Kırşehir.
- Cihan, A (1990) Kırşehir ve İlçeleri. Özgün Matbaacılık. Ankara.

Çetin, M. (2019). Küreselleşme Sürecinde Değişen Tüketim Anlayışının Kültürel Değerlere Etkisi. Yüksel Lisans Tezi, Kırıkkale.

Deniz, B. (1984). Kırşehir Halıları. Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi III. İzmir.

Ekinci, Y. (2012). Ahilik. Sistem Ofset Yayıncılık 12. Baskı. Ankara.

Eroğlu, N. (2006). Kırşehir Kilimleri. Yüksek Lisans Tezi. Van.

Erünsal, İsmail E. ve Ocak, Ahmet Y. (1995). Menâkıbu'l-Kudsiyye Fî Menâsıbi'l- Ünsiyye Baba İlyas-ı Horasânî ve Sül'alesinin Menkabevî Tarihi. Türk Tarih Kurumu Yayınları,

Etikan S. Ölmez F. N. Kılıçarslan H. Şahin C. (2020) Kırşehir El Sanatları. Gece Kitaplığı Ankara.

Gökalp, Z. (1996). Türkçülüğün Esasları, Milli Eğitim Basımevi. İstanbul.

Gül, K, V. (1971) Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaştırılması. Toker Yayıncılık. İstanbul.

Gürsoy, Ş. (2006). Türkiye Abdalları- Kırşehir Örneğinde Sosyo-Kültürel Yapı Çözümlemesi. Platin Yayınları. Ankara.

Güzel, C. (2016). Kırşehir'den Derlenen Efsanelerin Ritorik Analizi. Doktora Tezi. Kırşehir.

Hançerlioğlu, O. (1992). Türk Dili Sözlüğü. Remzi kitapevi. İstanbul.

Harmancıoğlu, M. (1998). Deri Kimyası. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları. İzmir.

Harmancıoğlu, M. ve Dikmelik, Y. (1993). Ham Deri. Özen ofset. İzmir.

<http://www.kirsehir.gov.tr/tarihi-eserlerimiz-sehir-kartlari> (18.05.2020)

<http://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/kesik-kopru> (21.05.2020)

Kanbay, H. (1993). Derinin Öyküsü. Art dekor aylık dekorasyon ve sanat dergisi.

Kapucu, B. (1995). Dekorasyonda Deri. Art Dekor Aylık Dekorasyon ve Sanat Dergisi.

Kılıç, M. (2019). Alevi-Bektaşî Müziği İçerisinde Neşet Ertaş'ın Eserlerinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Kopan, D. (2008) Anadolu'da Deri Giyim Tarihi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Korkusuz, S. (1971). Nakış, Er Ofset. Ankara

- Köksal, M. F. (2011) Ahi Evran ve Ahilik. Kırşehir Valiliği Kültür Hizmetleri. Kırşehir.
- Kucur, S. (1992). Selçuklu Şehir Tarihi Açısından Sivas Gök Medrese (Sahibiye Medresesi). Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü Yayınları. Kayseri,
- Önol, G. (1984). İnsanlığın En Eski Sanatlarından: Deri. Deri Sanayicileri Derneği Yayın Organı.
- Özdemir M. Seçkin S. (2017) Kırşehir İli Oniks Taşı İşlemeciliği Üzerine Bir Araştırma. İdil Dergisi. Cilt 6. Sayı 30.
- Özdemir, M. (2004). Geçmişte ve Günümüzde El sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünler Üzerine Bir Araştırma. Ankara.
- Özdemir, M. ve Kayabaşı, N. (2007). Geçmişten Günümüze Dericilik. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Özüçetin, Y. (2013). Kırşehir (Siyasi Tarihi ve Kırşehir Tarihi Bibliyografyası) Gökçe Ofset Matbaacılık. Ankara
- Parlak, E. (2013). Garip Bülbül Neşet Ertaş: Hayatı, Sanat, Eserleri 2. Demos Yayınları. İstanbul.
- Ruben, W.(2003). İç Anadolu'da Küçük Bir Eskiçağ Şehri Kırşehir. Kültür-Tarih Yayınları serisi 14. Çeviren: Cemal Sakallı (2014).
- Sağlam, S. (2017). Ziya Gökalp-Temel Fikirleri ve Sosyolojik Yaklaşımı. Net Kitapçılık Yayınları. Ankara.
- Sakaoğlu, N. Akbayar, N. Ve Yelmen H. (2002) YKY ve Tarihteki Bir Uygulaması Ahilik. Hayat Yayıncılık. İstanbul.
- Sarıoğlu, M. (2019). Neşet Ertaş Türkülerinde Söz Ve Ezgi Uyumu. Geleneksel Türk Müzikleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Seçilmiş, G. Atılğan, M. (2007) Anadolu Kültürünün Nazar Boncuğu Kırşehir'in Gelenek ve Görenekleri. Kırşehir Valiliği. Yayın No: 13. Kırşehir.
- Şahin H. (2007) Geçmişten Bugüne Kırşehir. Sarıyıldız Basımevi. Ankara
- Şimşek, M. (2002) TKY ve Tarihteki bir Uygulaması Ahilik. Hayat Yayıncılık. İstanbul.
- Tarım, H.C (1948) Tarihte Kırşehirli Gülşehirli ve Babailer-Ahiler-Bektaşiler. Yenicag Matbaası. İstanbul.

Tay, L. (2010). Kırşehir (Merkez) Türbeleri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Tekin, Z (1993) Osmanlı Debbâğnelerinde Kullanılan Aletler ve Dericilik Tabirleri. İlim ve Sanat dergisi.

Toptaş, A. (1993). Deri Teknolojisi. Sade ofset matbaacılık, İstanbul.

Uygur, N. (1996). Kültür Kuramı, Yapı Kredi Yayıncılık. İstanbul.

Yakalı, T. (1981). Deri teknolojisi Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi. İzmir. 5Yayımları. İstanbul.

Yelmen, H. (1998). Kazlıçeşme'de 50 Yıl. Ezgi Ajans Reklamcılık ve Yayıncılık. İstanbul.

Yıldız, N. (1993) Eski çağda deri kullanımı ve teknolojisi. Marmara Üniversitesi Yayın. İstanbul.

EKLER

EK 1 Sergi davet formu

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

07/08/2020

Sayın Oğuz Alim Orkun

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin temel göstergelerinden birisi de o ülkedeki sanatın gelişmişlik düzeyidir. Atatürk'ün "Sanatsız kalmış bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir" sözü de sanatın toplumsal işlevinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, adını Kocatepe'den almanın haklı gururu ve bilinci ile evrensel düşünce ve değerlere sahip, ülke ve dünya kültürüne sanat yoluyla katkıda bulunacak çağdaş, üretken bireyler yetiştirmenin yanı sıra araştırma, eğitim ve hizmet alanlarındaki üretimini toplum yararına sunmayı misyon edinmiştir. Ulusal ve uluslararası düzeyde kabul gören, yetiştirdiği üretken bireylerle çağın sanat anlayışının toplumda etkin ve yaygın konuma gelmesine öncülük eden bir eğitim ve öğretim kurumu olma çabasıdadır.

2020 Yılı Zafer Haftası etkinlikleri kapsamında, Ulu Önder Atatürk'ün Kocatepe'den başlattığı mücadelenin, hürriyetin, insan onurunu ve barışı önemsenenin, yılmayan azmin, inancın ve hedefe ulaşmanın sembolü olan "Kocatepe Zaferi"nin yıldönümünde, Fakültemiz ev sahipliğinde "Kocatepe'de Sanat Buluşması" isimli ulusal davetli, karma bir sanal sergi düzenlenecektir.

Fakültemizde yıllar içerisinde yaşanan gelişimin toplumsal katkısının sadece öğrencilerimiz ve kurumumuzla sınırlı kalmayarak, ülkemiz sanatına da katkı sağlaması amacıyla gerek disiplinlerarası, gerekse kuşaklararası bir etkileşim yaratacağına inandığımız bu "Büyük Buluşma"nın anlamlı bir zamanda ve yerde, sanatın bütünleştirici rolünün değerini vurgulayacak olması bakımından da önemli olduğunu düşünmekteyiz.

26 Ağustos-31 Ekim 2020 tarihleri arasında, Rektörümüz Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ'ın himayelerinde, çevrim içi gerçekleştireceğimiz ulusal davetli karma sergimize uygun göreceğiniz bir eserinizi katılım sağlamanızdan onur ve mutluluk duyacağımızı belirtir, saygılar sunarım.

J. Akçay

Prof. Dr. Selçuk AKÇAY

AKÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı V.

Not: Sergimize katılımınız halinde, sergi çalışmalarının zamanında sonuçlandırılabilmesi için; "Eser Görself", "Sanatçı Portresi" ve "Sanatçı ve Eser Bilgi Formu"nu en geç 15 Ağustos 2020 tarihine kadar kocatepede-sanat@gmail.com adresine yollamanızı rica ediyoruz.

EK 1.1 Sergi tanıtım broşürü

KOCATEPE'DE
SANAT BULUŞMASI
ULUSAL DAVETLİ SANAL SERGİ
26 Ağustos- 31 Ekim
aku.edu.tr/akusergi

ABDULLAH GEM ÖZAL AÇELYA BETÜL GÖNÜLLÜ AHU AKKAN ALAATTİN KANLIOĞLU ALPASLAN KAYA ATILLA
CENGİZ KILIÇ AYHAN KAYAPINAR AYŞE CANBOLAT AYŞE TANRIVER CELASİN AYŞEGÜL KARAKELLE AYŞEGÜL
TÜREDİ ÖZEN AYTUNA CORA AİZAT MADIKOVA ÖZER AZİZ BAHA ÖRKEN BAHADIR ÖZTÜRK BETÜL KARAKAYA
BİLGEHAN UZUNER BURAK YİĞİT BURCU ÖZTÜRK KARABEY BURCU GÜNAY BURHAN YILMAZ CEVAHİR SİNAN
ALTUNDAĞ CAN GÖKÇE CANAN GÜREL AK CANDAN DİZDAR TERWIEL CEBRAİL ÖTGÜN CEVAT DEMİR ÇETİN
CELEBİ DENİZ KARTAL KARA DENİZ ONUR ERMAN DEVABİL KARA EKREM KAHRAMAN ELİF AYDOĞDU AĞATEKİN
EMİN ÖZKAN EMRE CAN EMRE ÇALIŞ ERDAL ÜNSAL ERDEM ÜNVER ESRA KAVCI ÖZDEMİR EVREN SELÇUK EVRİM
ÖZESKİCİ FEVZİ NURİ KARA FARUK AKBAŞ FEVZİ KARAKOÇ FİLİZ ADIGÜZEL TOPRAK FİLİZ NURHAN ÖLMEZ
GONCA KARAVAR GÖKAY TAZEGÜL GÜL GÜNEY GÜLAY KARAKUŞ GÜLDANE ARAZ AY GÜLER ERTAN GÜLSEVİM
CAN GÜRBÜZ GÜRHAN ÖNCEL HABİB AYDOĞDU HADIYE KILIÇ HAKAN ERGUN HAKAN PEKYAMAN HAKAN YILMAZ
HANDE KILIÇARSLAN HASAN BARIŞ ÇİÇEK HASAN BAŞKIRKAN HASAN ŞAHBAZ HAYATİ ULUSAY HAYDAR TAŞÇILAR
HÜLYA PARLAKKALAY HÜLYA VURNAL İKİZGÜL HUSEYİN BARAN HÜSEYİN ELMAS HÜSEYİN ERYILMAZ İLKER
YARDIMCI İNCİ BULUT KILIÇ İSMAİL YARDIMCI İSMET YÜKSEL KAAN CANDURAN KADİR ERTÜRK KAMURAN AK
KEMAL ULUDAĞ KOZA KURT KIRTAY LALE ALTINKURT LEVENT MERCİN LEVEND KILIÇ LÜTFİ ÖZDEN MEHMET
TÜZÜM KIZILCAN MEHMET ÖRS MEHMET ŞİRZAD MEHMET YILMAZ MELİKE SAYGI MEMDUHA CANDAN GÜNGÖR
METİN ERTÜK MUHAMMET TATAR MUHİTTİN KÖROĞLU MURAT CENGİZ MUSTAFA BULAT MUSTAFA KARTAL MUTLU
BAŞKAYA MÜRŞİT CEMAL ÖZCAN NACİYE OYA UZUNER NAZAN DÜZ NİL KÖKEN OĞUZ ALİM ORKUN OĞUZHAN
KABALCI OLGU SÜMENGİN BERKER OYA AŞAN YÜKSEL ÖDÜL İŞİTMAN ÖMER GÖRKEM ÖMÜR KOÇ ÖZKAN
BAYSAL ÖZKAN BİRİM ÖZKAN IŞIK ÖZNUR AYDIN PINAR YAZKAÇ REMZİYE GÜLENAY YALÇINKAYA NAİLE RENGİN
OYMAN SALİH VEYSEL ÖZEL SELDA MANT MENAY SEMİH KAPLAN SEMRA KILIÇ KARATAY SEMRA YÜCEL SENİHA
ÜNAY SELÇUK SERAP BULAT SERAP YANGIN BUYURGAN SERAP EMMUNGİL KARAMANOĞLU SERAP YILDIZ İLDEN
SERCAN FİLİZ SERKAN İLDEN TAYYAR SERKAN RODUSLU SERPİL AKDAĞLI SİBEL TİMUR ŞAHİN SULTAN SÖKMEN
ŞEMSETTİN EDEER TOLGA GÜROCAK TUĞRUL EMRE FEYZOĞLU TULİN ADANIR Umut Kayapınar ÜLKÜ
KÜÇÜKKURT VEDAT KAÇAR VOLKAN SEPİN YASEMİN KAPLAN YAVUZ ÖZER YILDIZ DOYRAN ZAFER GÜNGEN
ZEHRİ SEDA BOZTUNALI ZELİHA AKÇAOĞLU ZEYNEP BALKANAL ZEYNEP GÜRLER ZEYNEP GÜRMAN

   @akugsf

EK 1.2 Sergiye gönderilen eser

EK 1.3 Katılım belgesi

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Oğuz Alim ORKUN

Doğum Yeri ve Yılı :

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta :

Eğitim Durumu

Lisans :Gazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, El Sanatları Tasarımı

Yüksek Lisans: Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları